

Jämställdhet som mål och medel

- En beskrivande idéanalys av jämställdhetsbegreppets mening i en samtida riksdagspolitisk kontext

Elin Hoffman

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSK61
Termin: Vårterminen 2017
Handledare: Lena Halldenius
Omfång: 15390 ord

Abstract

This thesis aims to examine the conception of gender equality as it is articulated in Swedish contemporary politics. The analytical framework used to achieve this is a combination between a descriptive idea analysis and a conceptual analysis. Moreover, intersectional theory is used to identify the social matrix in which the concept and conception of gender equality exists. Using these analytical perspectives, the meaning of gender equality turns out to be more complex than what it at first seems to be. Firstly, the concept of gender equality turns out to be dissimilar depending on ideology. Furthermore, the concept and conception of gender equality in Swedish politics becomes characterized by hegemonic feminism. The result is that the conception of gender equality as a Swedish national trait and a common political aim unified with social justice, democracy and equality does not correspond with reality.

Keywords: Idea analysis, Conceptual analysis, Haslanger, Intersectionality, Gender equality, Swedish politics, Human rights

Denna uppsats syftar till att undersöka hur idén om jämställdhet kan förstås i en samtida riksdagspolitisk kontext mot bakgrund av jämställdhetspolitikens utveckling. Detta har gjorts med hjälp av ett idéanalytiskt ramverk i kombination med ett begreppsanalytiskt angreppssätt. Utöver detta har intersektionell teori använts för att definiera den sociala matris inom vilken jämställdhetsbegreppet existerar. Utifrån dessa perspektiv har jämställdhetsbegreppet visat sig vara betydligt mer komplext än vad som framkommer vid en första anblick och har i stor utsträckning visat sig fyllas med olika innehåll baserat på ideologi såväl som ge uttryck för en hegemonisk feminism där könsmaktsordningen separeras från och prioriteras högre än andra maktordningar. Detta innebär att föreställningen om jämställdhet som en del av den svenska självbilden och som ett gemensamt politiskt ideal förenat med social rättvisa, demokrati och jämlikhet inte stämmer överens med vad som i praktiken inkluderas i idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext.

Nyckelord: Idéanalys, Begreppsanalys, Haslanger, Intersektionalitet, Jämställdhet, Svensk politik, Mänskliga rättigheter

1	Inledning.....	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar.....	3
1.2	Material och avgränsningar.....	4
1.2.1	Källkritik.....	5
2	Teori och metod.....	6
2.1	Beskrivande idéanalys.....	7
2.2	Begreppsanalys.....	9
2.3	Intersektionell teori.....	12
3	Litteraturöversikt och tidigare forskning.....	17
3.1	Katharina Tollin – <i>Sida vid sida : en studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006</i>	18
3.2	Maria Törnqvist – <i>Könspolitik på gränsen : Debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna</i>	21
3.3	Malin Rönnblom – ”Vad är problemet? Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik.....	22
3.4	Lena Martinsson, Gabriele Griffin & Katarina Girtli Nygren (red.) – <i>Challenging the myth of gender equality in Sweden</i>	23
4	Undersökningen.....	25
4.1	Konceptuell och deskriptiv begreppsanalys.....	25
4.1.2	En konceptuell analys av jämställdhetsbegreppet i den jämställdhetspolitiska skrivelsen.....	26
4.1.2.1	En jämn fördelning av makt och inflytande.....	28
4.1.2.2	Ekonomisk jämställdhet.....	29
4.1.2.3	Obetalt hem- och omsorgsarbete.....	30
4.1.2.4	Mäns våld mot kvinnor skall upphöra.....	31
4.1.2.5	Jämställd hälsa.....	32
4.1.2.6	Jämställd utbildning.....	33
4.1.2.7	Det konceptuella jämställdhetsbegreppets mening.....	34
4.1.3	En deskriptiv analys av jämställdhetsbegreppet i den jämställdhetspolitiska skriven.....	35
4.1.4	En deskriptiv analys av jämställdhetsbegreppet i arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten.....	41
4.1.4.1	Arbetsmarknadsutskottets betänkande.....	42

4.1.4.2 Riksdagsdebatten.....	45
4.1.4.3 Det deskriptiva jämställdhetsbegreppets mening.....	48
4.2 Jämställdhetsbegreppets manifesta och operativa dimensioner – hur kan idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext förstås?.....	50
5 Sammanfattning.....	55
Referenser.....	57

1 Inledning

Efter mer än hundra år av kvinnokamp är Sveriges nationella självbild som ett av världens mest jämställda länder väl etablerad. Jämställdhet betraktas idag som ett viktigt gemensamt blocköverskridande politiskt mål att sträva efter och framställs ofta som det samtida samhällets ideal förenat med demokrati, jämlikhet, rättvisa och frihet.¹ Den nuvarande svenska regeringen värderar detta ideal högt och är världens första att kalla sig feministisk. På regeringens hemsida beskrivs jämställdhet som jämlikhet mellan kvinnor och män som skall ha samma möjlighet att forma samhället och sitt eget liv.² Regeringen beskriver vidare att det är en mänsklig rättighet och en demokrati- och rättvisefråga att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv och att jämställdhet är en del av lösningen på de utmaningar som samhället står inför, och en självklarhet i ett modernt välfärdssamhälle.³

Jämställdhet beskrivs också vara avgörande för regeringens prioriteringar i beslut och tilldelning av resurser och de viktigaste verktygen för att genomföra en feministisk politik beskrivs vara jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering.⁴ De områden som jämställdhetspolitiken täcker rör frågor om makt, inflytande, ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och fysisk integritet.⁵ Utmaningar som adresseras av regeringen rör bland annat mäns våld mot kvinnor, maskulinitetsnormer, en könsuppdelad arbetsmarknad och brist på representation i beslutande organ och på högre poster. Olika typer av jämställdhetspolitiska krav och prioriteringar är dock på intet sätt nytt inom den svenska politiska diskursen. Jämställdhet har sedan 1970-talet varit ett prioriterat politikområde och har sedan dess tagit sig uttryck på olika sätt.

¹ Törnqvist, Maria, *Könspolitik på gränsen: debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna*, Arkiv, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2006, Lund, 2006, ss.221-222

² Regeringskansliet, Regeringens politik, Jämställdhet, <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/> (2017-05-28)

³ Regeringskansliet, Regeringens politik, Feministisk regering, <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/feministisk-regering/> (2017-05-28)

⁴ Ibid

⁵ Regeringskansliet, Regeringens politik, Jämställdhet, <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/> (2017-05-28)

2006 överlämnades den jämställdhetspolitiska propositionen *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken* (prop. 2005/06:155) till riksdagen. I propositionen föreslogs en ny målstruktur och de jämställdhetspolitiska mål som nu varit gällande i tio år. Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utöver det övergripande målet beslutades om fyra delmål; En jämn fördelning av makt och inflytande, Ekonomisk jämställdhet, En jämn fördelning av det obetalda hem och omsorgsarbetet och Mäns våld mot kvinnor skall upphöra.⁶

I Regeringens skrivelse 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* redogör nuvarande regeringen översiktligt för den jämställdhetspolitiska utvecklingen de senaste tio åren. Erfarenheter och effekter av genomförandet av den särskilda jämställdhetsstrategin 2007–2014 redovisas och regeringen presenterar inriktning och en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet och de tidigare fyra delmålen kvarstår samtidigt som nya delmål om jämställd utbildning och jämställd hälsa införts. Som en del av den jämställdhetspolitiska skrivelsen presenterade regeringen i höstas också *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.

Samtidigt som Sverige har en självbild som ett av världens mest jämställda länder där jämställdhet är ett allmänt erkänt ideal är det också ett faktum att vi har en lång väg att gå innan de jämställdhetspolitiska målen i praktiken är uppnådda. Dessutom vet vi att fler maktaspekter än baserat på kön är avgörande för människors förutsättningar till makt att forma samhället och sitt eget liv. Kritik har av olika skäl riktats mot hur frågor om kön och klass separerats parallellt med att jämställdhetsbegreppet kommit att introduceras alltmer inom politiken.⁷ Vidare så har det riktats kritik mot att begreppet ”kvinnor” när det i termer av jämställdhet talas om ett gemensamt kvinnligt intresse ofta visar

⁶ Proposition 2005/06:155, *Makt att forma samhället och sitt eget liv - nya mål i jämställdhetspolitiken*

⁷ Tollin, Katharina, *Sida vid sida: en studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2011, Stockholm, 2011

sig gömma en vit, västerländsk, heterosexuell kvinna med medelklassbakgrund och att det gemensamma kvinnointresset således inte inkluderar alla kvinnor.⁸

Som den centrala idé jämställdhet utgör i en samtida riksdagspolitisk kontext finner jag det intressant såväl som viktigt att skapa förståelse för vad idén om jämställdhet egentligen innebär. Detta är nödvändigt för att i praktiken möjliggöra alla människors möjlighet att forma samhället och sitt eget liv. Därför kommer jag i denna uppsats att undersöka hur idén om jämställdhet kan förstås i en samtida riksdagspolitisk kontext med utgångspunkt i regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (Skr.2016/17:10).

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av vad som tas upp i inledningen kommer jag i denna uppsats att titta på innebörden av jämställdhetsbegreppet i en samtida riksdagspolitisk kontext med utgångspunkt i den jämställdhetspolitiska skrivelsen *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid*. Jag kommer att titta på vilka aspekter som tas i hänsyn i diskussionerna kring jämställdhet i relation till de sex jämställdhetspolitiska delmålen. Jag kommer vidare att undersöka innebörden av jämställdhet i arbetsmarknadsutskottets betänkande av skrivelsen samt den efterföljande riksdagsdebatten. Syftet med detta är skapa en helhetsbild av vad jämställdhetsbegreppet kan tolkas innebära i en samtida riksdagspolitisk kontext. För att uppnå syftet kommer jag att undersöka jämställdhetsbegreppets manifesta respektive operativa dimensioner utifrån ett intersektionellt perspektiv vilket också verkar för att definiera den sociala matris inom vilket jämställdhetsbegreppet verkar. Syftet med detta är att skapa förståelse för hur idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext kan förstås mot bakgrund av vad som presenteras i delen om tidigare forskning. För tydlighetens skull har tre frågeställningar formulerats varav en övergripande och två mer specifika vilka ämnar bidra till att besvara den övergripande frågeställningen.

⁸ Törnqvist, Maria, 2006, s.85

1. Hur kan idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext förstås?
2. Vilka skillnader kan identifieras ifråga om jämställdhetsbegreppets konceptuella mening som det uttrycks i den jämställdhetspolitiska skrivelsen jämfört med dess deskriptiva mening som det uttrycks i skrivelsen, arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten?
3. Hur kan jämställdhetsbegreppets manifesta respektive operativa dimensioner förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv?

Dessa frågeställningar kommer att besvaras med hjälp av ett idéanalytiskt ramverk i kombination med ett begreppsanalytiskt angreppssätt och ett intersektionellt perspektiv vilka i kombination kommer att bidra till att uppsatsens syfte uppnås.

1.2 Material och avgränsningar

Mitt valda primärmaterial utgörs av Regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*, arbetsmarknadsutskottets betänkande av denna samt den efterföljande riksdagsdebatten. I skrivelsen redogör regeringen översiktligt för den jämställdhetspolitiska utvecklingen de senaste tio åren. De presenterar också en inriktning och en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken. I skrivelsen inkluderas också en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.⁹

Det valda materialet är mycket omfattande och presenterar ett flertal perspektiv på jämställdhet och bidrar således till att skapa en översiktlig bild av hur jämställdhetsbegreppet kan förstås. Ambitionen är att skapa förståelse för hur jämställdhetsbegreppet som det uttrycks i skrivelsen, betänkandet och debatten kan förstås mot bakgrund av litteraturöversikten. Skrivelsen har valts ut med anledning av att

⁹ Regeringens skrivelse 2016/17:10, *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*

det är den största jämställdhetspolitiska skrivelsen på tio år, den utgår från många relevanta SOU:s, utvärderar de senaste tio årens jämställdhetspolitik samt presenterar framtida satsningar. Skrivelsen sätter således prägeln på vad som debatteras och diskuteras i det övriga materialet medan betänkandet och den efterföljande riksdagsdebatten bidrar till att skapa en mer helhetlig bild av vad idén om jämställdhet kan tolkas innebära. En analys av endast skrivelsen vore inte tillräckligt för att tala i termer av en idé i en riksdagspolitisk kontext utan det är ytterst relevant att titta på hur denna mottagits och debatterats för att bättre kunna förstå begreppets deskriptiva mening snarare än endast dess konceptuella. Såväl riksdagsdebatten som arbetsmarknadsutskottets betänkande säger mycket om jämställdhetsbegreppets komplexitet då många olika aktörer och infallsvinklar inkluderas i materialet. Det valda materialet gör det således möjligt att skapa förståelse för hur idén om jämställdhet kan förstås i en samtida riksdagspolitisk kontext.

1.2.1 Källkritik

Min hållning till materialet ramas in genom min valda teori och metod samt mot bakgrund av litteraturöversikten. Jag utgår delvis från sakliga fakta ifråga om hur jämställdhet har debatterats, men också utifrån analyser av detta som givetvis inte är att betrakta som en fullständig sanning, utan som förklaringsmodeller för hur jämställdhetsbegreppets och jämställdhetspolitikens innehåll och utveckling kan förstås. Likaså är mitt resultat endast en analys utifrån mitt valda perspektiv och således inget försök att förklara vad jämställdhet bör innebära, varför jag valt bort Haslangers tredje stegs begreppsanalys. (Se 2.2) Jag avser inte heller förklara hur jämställdhetspolitiken sätts i omlopp i praktiken och således inte heller dess konsekvenser i konkreta termer, utan fokus är att beskriva hur idén om ett visst begrepp tar sig uttryck i en viss kontext mot bakgrund av tidigare forskning på området.

2 Teori och metod

Eftersom denna uppsats syftar till att undersöka hur jämställdhetsbegreppets innebörd kan förstås i en samtida riksdagspolitisk kontext genomförs undersökningen utifrån ett idéanalytiskt ramverk i kombination med ett begreppsanalytiskt angreppssätt. Beslutet om dessa metodologiska val och kombination har tagits med anledning av att varken idéanalysen eller begreppsanalysen i sig själva är tillräckliga för att metodologiskt bidra till att uppsatsens övergripande syfte kan uppnås medan de i kombination kunnat anpassas för att verka för en väl genomförd och systematisk undersökning. Idéanalysen fungerar som ett tydligt ramverk för uppsatsen och bidrar till att tydliggöra begreppsanalysens syfte.

Begreppsanalysen kompletterar idéanalysen genom att fungera mer funktionellt för att uppsatsens begreppsutredande syfte och ambition skall kunna uppnås. Det begreppsanalytiska angreppssättet gör det möjligt att uppnå idéanalytiska resultat i termer av att tolka hur idén om jämställdhet kan förstås i en samtida riksdagspolitisk kontext. Detta kommer att kompletteras ytterligare med ett intersektionellt perspektiv som kommer att verka som ett teoretiskt ramverk nära sammankopplat med den deskriptiva begreppsanalysen och den operativa användningen av jämställdhetsbegreppet som ett sätt att rama in den sociala matris inom vilket begreppet existerar. Den typ av idéanalys som valts ut är en beskrivande sådan och de typer av begreppsanalys som valts ut är vad som av Sally Haslanger definieras som en konceptuell och en deskriptiv begreppsanalys. Teori-och metod-delen kompletteras ytterligare med ett intersektionellt perspektiv definierat av Diana Mulinari och Paulina de los Reyes vilket varit avgörande för att idén om jämställdhet kunnat identifieras.

2.1 Beskrivande idéanalys

Med idéanalys avses det vetenskapliga studiet av politiska budskap och analysens fokus är vad som undersöks snarare än hur det görs. Idéanalysen kräver att forskaren gör metodologiska val utifrån en specifik uppfattning om vad idéanalysen bör ha som sin huvudsakliga uppgift. Beteckningen idéanalys används som ett samlingsnamn för olika tänkbara kombinationer av syften, frågeställningar och analystekniker och dess skepnad hänger samman med syfte och frågeställning.¹⁰

Idéanalysen betraktar politiska budskap som variabler i en kedja av händelser. En uppgift kan vara att förklara hur en viss uppfattning kom att bli dominerande inom en grupp eller ett parti. Relationen mellan budskapet och motiven eller andra bakomliggande orsaker ställs i fokus.¹¹ I denna uppsats fall kan detta beskrivas som relationen mellan att förstå jämställdhet som ett gemensamt politiskt mål och vad som egentligen vill uppnås, hur och varför. Eftersom politiska texter dessutom sällan enbart är ett försök att formulera en allmängiltig förklaring om rättvisa, frihet, demokrati, med mera utan också utgör ett inlägg i en debatt har dessutom det historiska sammanhanget en central roll i idéanalysen¹² varför den tidigare forskningen på jämställdhetsområdet utgör en viktig del av denna uppsats.

Idéanalysens övergripande syfte kan vara att beskriva, förklara, eller ta ställning till ett material. Syftena bör hållas isär, men utesluter inte att de kan kombineras. Det bör dock framgå tydligt vad studiens huvudsakliga syfte är och det bör begränsas till ett enda,¹³ vilket i denna uppsats fall utgörs av en beskrivande idéanalys. En beskrivande idéanalys har fokus på att analysera förekomsten av idéer i allmänhet, i debatter eller någon form av sak- eller politikområde,¹⁴ i denna uppsats fall hur idén om jämställdhet uttrycks och kan förstås inom det jämställdhetspolitiska området. Beskrivande idéanalys är dock inte att förväxla med en redogörelse av ett material, utan uppgiften kan beskrivas som att

¹⁰ Beckman, Ludvig, *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, Santérus, Stockholm, 2005, s.11

¹¹ Ibid, ss.12-13

¹² Ibid, s.15

¹³ Ibid, s.14

¹⁴ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3.,(utök.) uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s.146

materialet med viss systematik sorteras på ett sätt som inte omedelbart eller konkret går att läsa i materialet självt.¹⁵ Dessutom är alla beskrivningar en jämförelse mellan innehållet i ett material och ett annat där jämförelsepunkten identifieras genom analysapparaten. Jämförelsen kan antingen göras med tidigare tolkningar, en jämförelse över tid alternativt en jämförelse med tidigare fall.¹⁶ Denna undersökning kommer att inkludera flera olika jämförelsepunkter. Dessa utgörs av skillnader mellan framställningen av jämställdhetsbegreppet i olika delar av ett material, mellan olika material och mot bakgrund av redan befintliga tolkningar och material.

I utformandet av en idéanalytisk begreppsapparat talas det också om ett val mellan idealtyper och dimensioner, vilket i denna uppsats handlar om dimensioner. Dimensionsbaserade analyser är ofta förknippat till studiet av politiska ideologier, men behöver inte vara det. I studier av ideologi identifieras dimensioner som frågor om vad politik handlar om som behövs ställas för att överhuvudtaget analysera eller jämföra ideologier. Dimensioner används också exempelvis i kommunikationsstudier för att bryta upp och fånga in innebörder av kommunikation. Exempel på hur dimensioner kan användas är människosyn, samhällsteori, ekonomiska ideal och moralsyn som tillexempel kan användas för att bryta upp konservativa idéer från liberala.¹⁷ Valet av dimensioner måste väl anknyta till den ideologi eller debatt som skall undersökas.¹⁸

I denna uppsats kommer definitionen av dimensionerna skilja sig något åt från den klassiska idéanalysen och istället vara nära sammankopplat med den kompletterande begreppsanalytiska metoden. Jag kommer att tala i termer av manifesta dimensioner och operativa dimensioner och göra en jämförelse mellan dessa i undersökningens andra del. Inte heller syftar denna uppsats till att undersöka ideologi, utan istället en idé som den artikuleras i en riksdagspolitisk kontext där det som skall brytas upp och fångas in alltså är vad som ryms inom idén om jämställdhet. Jag ser dock inte detta som något problem, då valet av dimensioner är fria att definieras utifrån frågeställningen ”Dimensioner av vad?” så länge dessa motiveras och kopplas till forskningsfrågan.¹⁹

¹⁵ Beckman, 2005, s.49

¹⁶ Ibid, ss.52-54

¹⁷ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), 2012, ss.156-157

¹⁸ Ibid, s.158

¹⁹ Ibid, s.173

Ett ytterligare metodologiskt val som gjorts för att forma analysapparaten har stått mellan en aktörscentrerad och idécentrerad analys, vilket i denna uppsats fall rör sig om en aktörscentrerad. I aktörscentrerade undersökningar är utgångspunkten de aktörer som framfört någon särskild ståndpunkt eller ideologi. Detta ger också utrymme för att ta hänsyn till kontexten medan argumenten är i centrum för idécenterade studier och ingen vikt läggs i vem som framförde argumenten och när.²⁰ Förvisso är det idén om jämställdhet och vad begreppet rymmer som är föremål för denna uppsats, men undersökningen är trots detta att förstå som aktörcentrerad då analysen är begränsad till en viss kontext och med specifika aktörer som avsändare, det vill säga regeringen, arbetsmarknadsdepartementet samt riksdagspartier-och politiker. Kontexten och aktören utgör således en central del av uppsatsens syfte som ju är att undersöka jämställdhetsbegreppet i en samtida riksdagspolitisk kontext; vad innebär idén om ett begrepp som det uttrycks av specifika aktörer?

Vidare beskrivs analysapparaten lämpligen hämta inspiration från teorier som andra forskare formulerat.²¹ Eftersom jag i denna studie är intresserad av att undersöka idén om ett specifikt begrepp inom en viss kontext kommer denna aktörcentrerade idéanalytiska dimensionsbaserade analysapparat att kompletteras med begreppsanalytisk metod inspirerad av Sally Haslanger samt intersektionell teori formulerad av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari.

2.2 Begreppsanalys

Som ett komplement till det idéanalytiska ramverket används Sally Haslangers begreppsanalys för att undersöka primärmaterialet. Haslanger beskriver tre olika former av begreppsanalytiska analysmetoder; en konceptuell, en deskriptiv och en analytisk. I denna uppsats kommer undersökningen att begränsas till en konceptuell och en deskriptiv begreppsanalys.

²⁰ Beckman, 2005, s.17

²¹ Ibid, s.23

Den konceptuella analysen är att likna vid en klassisk syn på begrepp och bygger på våra intuitiva föreställningar om ett begrepps innebörd. Ett konceptuellt förhållningssätt till begrepp söker efter hur en allmän och vedertagen förståelse av ett visst begrepp tas i uttryck.²² Den konceptuella analysen kommer i denna uppsats syfta till att synliggöra den konceptuella förståelsen av jämställdhetsbegreppet i skrivelsen vilket kommer att fungera som ett underlag för att vidare undersöka skrivelsen, arbetsmarknadsdepartementets utlåtande samt den efterföljande riksdagsdebatten genom en deskriptiv analysmetod.

Den deskriptiva metoden kan användas för att undersöka en mer verklighetsförankrad innebörd av begrepp och vad detta faktiskt innebär i förlängningen bortom vår konceptuella vedertagna förståelse. Detta kan handla om såväl naturliga som sociala typer av begrepp. För att en mer verklighetsförankrad innebörd av ett begrepp skall kunna förklaras måste begreppet undersökas utifrån både ett konceptuellt och ett deskriptivt perspektiv.²³ Den deskriptiva metoden syftar i denna uppsats till att analysera begreppets innebörd bortom den konceptuella genom att undersöka vad som nämns i relation till jämställdhetsbegreppet och vad detta kan tolkas innebära för jämställdhetsbegreppets betydelse i praktiken.

Det analytiska förhållningssättet används för att ifrågasätta den vedertagna uppfattningen om begreppet och om så anses behövas försök att omdefiniera begreppet ifråga för att forma nya mer verklighetsförankrade och syftesuppbyggande definitioner av begrepp.²⁴ Detta förhållningssätt kommer som tidigare nämnt inte att användas i denna uppsats, eftersom denna undersökning syftar till att undersöka vad idén om jämställdhet innebär och inte till att skapa en alternativ definition.

Haslanger gör vidare en distinktion mellan manifesta och operativa begrepp. Kort sagt inkluderar manifesta begrepp den mer officiella och explicita innebörden av

²² Haslanger, Sally Anne., *Resisting reality: social construction and social critique*, Oxford University Press, New York, 2012, s.223

²³ Ibid, s.223

²⁴ Ibid, s.224

ett begrepp medan det operativa är det mer implicita och hur det verkar i praktiken.²⁵ För att skilja på manifesta och operativa begrepp kan en också undersöka skillnader mellan hur begreppet används institutionellt och lokalt, mer allmänt och individuellt, vad som är explicit respektive implicit i avsändarens åtanke samt vad vi själva tror att vi gör med begreppet respektive vad det faktiskt innebär i praktiken.²⁶ Ett av flera exempel på hur en skillnad mellan en manifest förståelse av politiska föreställningar och hur begreppet ifråga faktiskt kan verka i praktiken som tas upp av Haslanger uttrycks som följer: ”All persons are equal, but only white males are persons”.²⁷ Detta exempel går att jämföra med den tematik som ligger till grund för denna undersökning i termer av i vilken mån den manifesta förståelsen av den politiska föreställningen om jämställdhet stämmer överens med jämställdhetsbegreppet operativa innebörd.

Haslanger beskriver vidare hur den sociala matris inom vilket det manifesta begreppet existerar ger uttryck för begreppets mer operativa innebörd. Denna sociala matris präglas av olika praktiker, procedurer, regler, principer, bestraffningsmetoder, institutioner och utrustning som demonstrerar och ger uttryck för makt och begreppets faktiska innebörd definieras således genom den sociala matrisen.²⁸ Den sociala matrisen kommer i denna uppsats att definieras genom intersektionell teori, och att undersöka skillnader mellan manifest och operativ begreppsanvändning är i denna uppsats en förutsättning för att förstå jämställdhetsbegreppets olika dimensioner.

Som tidigare nämnt fungerar alltså begreppsanalysen i denna uppsats som ett verktyg för att uppnå idéanalytiska resultat, varför jag som tidigare nämnt kommer att tala i termer av manifesta och operativa dimensioner snarare än endast begrepp i undersökningens andra del. Eftersom ju uppsatsen syftar till att undersöka idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext ämnar undersökningens första del förklara den begreppsliga innebörden av jämställdhet, medan

²⁵ Haslanger, 2012, s.370

²⁶ Ibid, s.369

²⁷ Ibid, s.370

²⁸ Ibid, s.370

sökandet efter hur begreppet tar sig uttryck manifest respektive operativt i undersökningens andra del ämnar rama in vad idén om jämställdhet innebär. Den manifesta dimensionen definierar således de fall då begreppet uttrycks på ett sätt som stämmer överens med begreppets konceptuella innebörd, medan den operativa dimensionen synliggör begreppets komplexitet vilket det intersektionella perspektivet verkar för att definiera utifrån vad som framgår av den deskriptiva analysen.

Genom att titta på hur begreppet tar sig uttryck i olika sammanhang och i relation till de aspekter som det intersektionella perspektivet beskriver kan vi bättre förstå vad idén om jämställdhet i en riksdagspolitisk kontext innebär. Genom att tala i termer av manifesta och operativa dimensioner kan vi dessutom förstå skillnaden mellan idén om idealet och idén bortom idealet, och på så sätt skapa en mer verklighetsförankrad förståelse för vad jämställdhet innebär.

2.3 Intersektionell teori

Det intersektionella perspektivet som det definieras av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari kommer delvis att fungera som ett teoretiskt ramverk och förklaringsmodell av verkligheten och den sociala matris inom vilket jämställdhetsbegreppet existerar men också som ett analytiskt verktyg med syfte att synliggöra och problematisera hur jämställdhetsbegreppet artikuleras genom att ställa frågor om makt och ojämlikhet i relation till frågor om vithet, manlighet, könstillhörighet, heterosexualitet, klasstillhörighet, identitet och funktionalitet²⁹ med utgångspunkt i feminismens hegemoni och bakgrund i litteraturöversikten. Teorin kommer att användas explicit först i undersökningens andra del, men kommer att utgöra undersökningens ram uppsatsen igenom.

²⁹ I regeringens skrivelse benämns icke-normfungerande personer som personer med funktionshinder/personer med funktionsnedsättning, så i de fall jag hänvisar till vad som uttrycks i skrivelsen kommer jag att använda mig av det begrepp som aktören använder sig av. I de delar av uppsatsen där jag inte specifikt refererar till någon annans ord kommer jag däremot att tala i termer av funktionsförmåga och funktionsvariation för att undvika att reproducera ett normativt och funkofobiskt språkbruk

Formuleringen av ett intersektionellt perspektiv har sitt ursprung i en antirasistisk kritik mot den vita feminismens hegemoni och exkluderande praktik. Intersektionen av könsmässiga och rasmässiga strukturer och förtryck har därför varit central för detta perspektiv som utmanat den traditionella feministiska idétraditionen och synliggjort maktrelationer inom denna.³⁰ Vidare medför det intersektionella perspektivet en kritisk granskning av den hegemoniska feminismens artikulering kring normativa föreställningar om sådant som vithet, heterosexualitet, generation/ålder och funktionsförmåga. En sådan granskning beskrivs vara nödvändig om det feministiska perspektivet skall kunna utvecklas på lång sikt.³¹

Det intersektionella perspektivet verkar för att överskrida det primära fokus på könsrelationer jämfört med andra sociala relationer som kännetecknat den hegemoniska feminismen i Sverige. Hegemonibegreppet definieras i sammanhanget som en dominansform baserad på konsensusskapande och socialt sanktionerade överenskommelser om vad som är rätt, normalt och verkligt. Maktutövanden finns på alla samhällets nivåer och alla dimensioner och hegemoni står för en form av maktutövning som fungerar genom att skapa en moralisk och intellektuell ordning samtidigt som den erbjuder politiskt ledarskap.³²

Det intersektionella perspektivet lyfter också fram det problematiska i att prata om feminismen som en enhetlig praktik och menar att ett sätt att förhålla sig till kvinnors olika livsvillkor är att prata om feminismer i plural och fånga in fler olika perspektiv. Utifrån ett intersektionellt perspektiv framgår det också problematiskt att anta att alla feminismer intar en identisk position inom ramen för det offentliga samtalet. Det är således också värt att poängtera att det finns hegemoniska relationer inom och mellan feminismer vilket resulterar i att vissa feministiska interventioner görs marginella, osynliga eller omöjliga.³³

³⁰ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, 1 uppl., Liber, Malmö, 2005, s.15

³¹ Ibid, s.16

³² Ibid, s.79

³³ Ibid, s.81

En intersektionell analys ställer dessutom frågor om feminismens behov av den manliga blickens erkännande samt om feminismens anpassning till patriarkala institutioner och till det kapitalistiska systemet.³⁴ Det intersektionella perspektivet lyfter fram vikten av att kritiskt granska på vilket sätt det utrymme som feminismen kan få i det offentliga rummet också förutsätter en anpassning till anständighetskraven i såväl diskurser som politiska och akademiska praktiker. Den hegemoniska feminismen intresserar sig för ett jämställdhetsprojekt som kan mätas, utvärderas och följas upp. En konsekvens av detta är till exempel att intresset för kvinnors representation i beslutsfattande organ i politiken och näringslivet ofta överskuggar politikens innehåll och dess konsekvenser för ojämlikheten inte bara mellan kvinnor och män utan också mellan kvinnor. Att kräva kvinnors närvaro i politiken och beslutande organ är inte att likställa med en ambition att förändra en orättvis könsmaktsordning.³⁵

Den hegemoniska feminismen binder vidare kvinnlighetens formering implicit och explicit till nationen Sverige och konstruerar svenskheten som en privilegierad position. Ett intersektionellt perspektiv lyfter fram omständigheter som länkar förståelsen av kön till andra former av maktutövning i Sverige och ställer frågor om processer som gör det möjligt att binda vitheten till en hegemonisk kvinnlighet. Tystnad, förbiseende och osynliggörande är viktiga redskap i skapandet och reproducerandet av den vita feminismens hegemoniska position.³⁶ Ett intersektionellt perspektiv lyfter fram skillnader mellan den ”kvinnovänliga” svenska staten och föreställningen om den inkluderande välfärden som utestänger delar av befolkningen från dess fördelar. Intersektionen mellan strukturell makt, institutionella praktiker och aktörernas handlingar är utifrån ett intersektionellt perspektiv nödvändigt för att förstå processer av maktskapande och exkludering som ökar ojämlikheten mellan kvinnor.³⁷

³⁴ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, 2005, s.80

³⁵ Ibid, s.81

³⁶ Ibid, s.84

³⁷ Ibid, s.85

Ur ett intersektionellt perspektiv kan också jämställdhetsretoriken förstås som ett disciplineringsprojekt med etniska, heteronormativa och klassmässiga inslag. Normaliseringen förutsätter en efterlikningsstrategi, ett accepterande av normerande sociala beteenden såsom kärnfamiljen och lönearbete.³⁸ Feminismens deltagande i processer av exkludering och stigmatisering genom ställningstaganden som legitimerar lönearbetet, heteronormen, vithetens överhöghet och nationens självklara centralitet kan ses inom ramen för en efterlikningsstrategi som befäster den egna gruppens position.³⁹

Den hegemoniska feminismen artikuleras vidare utifrån ett heterogent fält där skilda och inte sällan motsägelsefulla teoretiska och politiska projekt interagerar med varandra. Ett intersektionellt perspektiv kan bidra till att understryka feminismens och feministers möjligheter att påverka och förändra den offentliga agendan begränsas av den samhällsliga hegemonin över vad som är normalt, rätt och naturligt. När får feminismen uttala sig? Inom vilka områden är den feministiska interventionen möjlig? Under vilka premisser förhandlas en feministisk närvaro i politiken?⁴⁰

Det intersektionella perspektivet kan vidare användas som ett verktyg för att granska relationen mellan intersektionalitet och den hegemoniska feminismen. Det är ett faktum att det idag finns ett stort intresse för intersektionalitet inom det feministiska fältet och i viss mån inom det jämställdhetspolitiska fältet. Att den feministiska forskningen måste förhålla sig till strukturer av förtryck vare sig det handlar om klass, etnicitet, generation, sexuell identitet, nationalitet eller ålder upprepas ibland som ett mantra, utan att inkludera vidare teoretiska eller metodologiska reflektioner. Detta beskriver de los Reyes och Mulinari medföra en risk att det intersektionella perspektivet töms på sitt kritiska innehåll när idén om detta inkorporeras på ett ofreflekterat sätt till en annars oförändrad ordning.⁴¹

³⁸ De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, 2005, s.85

³⁹ Ibid, s.125

⁴⁰ Ibid, ss.87-88

⁴¹ Ibid, ss.78-79

Det intersektionella perspektivet verkar i denna undersökning för att definiera den sociala matris inom vilket jämställdhetsbegreppet existerar vilket gör det möjligt att synliggöra skillnaden mellan jämställdhetsbegreppets manifesta och operativa dimensioner för att slutligen definiera idén om jämställdhet som sådan.

3 Litteraturöversikt och tidigare forskning

Litteraturöversikten och den tidigare forskningen ämnar fungera som en översiktlig genomgång av hur jämställdhetspolitikens, och således också jämställdhetsbegreppets, utveckling kan förstås utifrån noga utvald tidigare forskning på området. Med anledning av det enorma utbud av forskning som finns om jämställdhet har det varit nödvändigt att begränsa litteraturöversikten till att inkludera två avhandlingar, en vetenskaplig artikel och en antologi; *Sida vid sida : En studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006* av Katarina Tollin, *Könspolitik på gränsen : Debatterna om varannan damernas och Thamprofessurerna* av Maria Thörnqvist, ”Vad är problemet? Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik” av Malin Rönnblom samt antologin *Challenging the myth of gender equality in Sweden* - Lena Martinsson, Gabriele Griffin & Katarina Girtli Nygren (red.).

Ovan nämnda verk bidrar till att täcka upp för en mängd relevanta aspekter i relation till denna undersökning och dess syfte. Anledningen till den begränsade forskningsöversikten trots det stora utbudet av forskning grundas i denna uppsats mycket begränsade utrymme där alltför många aspekter gällande jämställdhetspolitiken omöjliga kan inkluderas. Däremot är undersökningen som tidigare nämnt bunden till jämställdhetspolitikens utveckling och således också beroende av analyser och forskning som tidigare gjorts på området. Att begränsa materialet har alltså varit nödvändigt, men det material som slutligen valts ut kan anses vara tillräckligt baserat på ambitionen att täcka upp för en mängd aspekter att basera undersökningen på.

De två avhandlingarna bidrar båda till att skapa en översikt av jämställdhetspolitikens utveckling i Sverige och behandlar en mängd relevanta aspekter för att idén om jämställdhetsbegreppet i en samtida riksdagspolitisk kontext skall kunna analyseras. Tollins avhandling bidrar till att skapa förståelse för jämställdhetspoliti-

kens utveckling och villkor och tittar på hur jämställdhetsdebatten tagit sig uttryck över tid genom genealogiska läsningar av riksdagsdebatter från 1971 fram till 2006. Törnqvist avhandling å sin tur bidrar till att skapa förståelse för hur jämställdhetspolitikens gränser och villkor har tagit sig uttryck i två specifika debatter om jämställdhetspolitiska förslag genom närläsningar av debatterna om Thamprofessurerna och Varannan Damernas. Båda avhandlingarna behandlar idén om jämställdhetens möjligheter och begränsningar med liknande utgångspunkt, men med skilda fokus. Dessa avhandlingar kompletterar således varandra och ger en bra översikt över jämställdhetens utveckling, innebörd och begränsningar.

Rönbloms artikel fungerar som ett ytterligare komplement till dessa avhandlingar. I artikeln undersöker Rönblom vilka problem jämställdhetspolitiken avser att lösa och vilka politiska konsekvenser detta får genom att titta på policymaterial. Slutligen kompletteras forskningsöversikten med en översikt av vad som behandlas i antologin *Challenging the myth of gender equality in Sweden* vilken bidrar med ett intersektionellt perspektiv på det svenska jämställdhetsidealet och den svenska självbilden som ett av världens mest jämställda länder. Dessa fyra verk har noggrant valts ut med syfte att täcka upp för de aspekter som jag bedömt vara mest relevanta i relation till uppsatsens syfte.

3.1 Katharina Tollin – *Sida vid sida : en studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006*

I avhandlingen undersöker Tollin hur jämställdhetspolitiken sedan 1970-talet har exploaterats för att göras samstämmig med en nyliberalt orienterad samhällsmodell baserad på individuella rättigheter, nedskärningar, managementmodeller och individuell lönesättning. I avhandlingen synliggörs hur vår nuvarande politik blivit möjlig genom en successiv avfasning om det socialdemokratiska målet om social jämlikhet och jämställdhet visar sig inte bara vara en fråga om relationer mellan män och kvinnor utan ett

större kraftfält där makten över ekonomi och arbete står på spel. Materialet utgörs av genealogiska läsningar av riksdagsdebatter från 1971 fram till 2006.⁴²

Tollin beskriver hur debatten om Jämställdhetslagen på 1970-talet präglats av klassfrågor och kom att ramas in om frågor om individuella rättigheter. Den långvariga debatten om lagen handlade lika mycket om vilka principer som skall gälla på arbetsmarknaden i stort. När jämställdhet infogades i ramverket för individuella rättigheter beskrivs detta ha inneburit att både fackliga förhandlingar som väg till politiska förändringar och ett politiskt helhetsalternativ om social jämlikhet försvagades överlag.⁴³ Utvecklingen under 1980-talet beskrivs sedan ha radikaliserats i feministisk riktning i slutet av 1980-talet med förslag om att öka kvinnorepresentationen vilket följts av att nya problembeskrivningar och frågor om makt blivit del av debatten.⁴⁴

Tollin beskriver vidare hur debatten om kvinnorepresentation som kom att få utrymme på 1980-talet hade stark koppling till frågor om manligt motstånd. Detta innebar att också att mäns ovilja att förändra könsmaktsordningen blev en dominerande förklaring till motståndet mot jämställdhetslagen på 1970-talet. Detta belyses genom Socialdemokraternas nedprioritering av kön i relation till klass. Konflikten mellan en socialdemokratisk och borgerlig samhällsvision beskrivs ha varit en av grundpelarna för debatten om jämställdhetslagen.⁴⁵

Under 1990-talet kom jämställdhetspolitiken vidare att inriktas mot metoder, kartläggningar och utvärderingar snarare än samhällsreformer. Renodlingen av jämställdhetspolitiken som en politik om enbart kön medför att de tillgängliga lösningarna i realiteten villkoras av en övergripande politisk linje med riktning mot marknadslösningar, decentralisering och individuell lönesättning.⁴⁶ I flera faser beskrivs kön hållits isär från en sammanlänkning med klass och en utsträckt analys av orättvisor, för att istället integreras med den ”ordinarie politiken”, i form av en renodlad könspolitik. Med denna rörelse har jämställdhetspolitiken på ett delvis omärkbart sätt gjorts samstämmig med den nyli-

⁴² Tollin, Katharina, 2011

⁴³ Ibid, ss.78-79

⁴⁴ Ibid, ss.110-111

⁴⁵ Ibid, ss.113

⁴⁶ Ibid, s.116

berala politiska logik som blev dominerande under 1990 och 2000-talet. Den idag självklara definitionen av jämställdhet som ”jämlighet endast mellan könen” frikopplad från höger och vänsterideologier visar sig därmed ha en historia.⁴⁷

Tollin beskriver vidare hur premissen för ett så kallat maktperspektiv på kön var att en särskild form av makt lyftes fram, medan andra former av maktrelationer flyttades ut ur jämställdhetspolitiken. Detta innebär att en makt som resulterar i kränkningar, exkludering och diskriminering politiseras medan en makt som skapar hierarkier genom exploatering och ackumulering av värde betraktas som irrelevant för jämställdhetspolitiken. Denna förskjutning drevs fram i kölvattnet av en feministisk opinion om att kvinnor i första hand är underordnade som kvinnor och att klasskillnader mellan kvinnor upphörde ha betydelse för hur jämställdhetspolitiken utformas.⁴⁸ En ytterligare övergripande slutsats visar att de diskursiva vapen som är tillgängliga inom könsmaktsartikulationen begränsas på avgörande punkter genom utestängningen av en bredare samhällsomvandling.⁴⁹

Tollin beskriver slutligen hur förutsättningar för jämställdhetspolitikens utformning på 2000-talet utgår från att kvinnors tillträde till de olika makt- och statuspositionerna blir en jämställdhetsfråga. Själva stratifieringen i hierarkier i arbetslivet och i politiken ses inte som en jämställdhetsfråga. Objektivifieringen av kvinnor i det offentliga rummet ses som en jämställdhetsfråga. Själva kommersialiseringen av det offentliga rummet och reklamens manipulation och fördumning ses inte som en jämställdhetsfråga. Lönediskrimineringen ses som den viktigaste jämställdhetsfrågan i mitten av 1990-talet. De ökande löneskillnaderna mellan hög och lågavlönade i samhället ses inte som en jämställdhetsfråga. Avskiljandet av feminism och jämställdhetspolitik från den ekonomiska och sociala politiken i stort har med andra ord haft konsekvenser för hur jämställdhetspolitik både möjliggjorts och begränsats till att kritisera en godtycklig maktutövning med avseende på kön. Å ena sidan har jämställdhetspolitiken avgränsats till förslag som inte står i motsättning till den ekonomiska politiken och å andra sidan har den radikaliserats och expanderat under de gångna decennierna. Dessa omständigheter har på ett

⁴⁷ Tollin, Katharina, 2011, s.163

⁴⁸ Ibid, s.155

⁴⁹ Ibid, s.157

övergripande plan utgjort den förda politikens förutsättningar. Detta illustrerar hur en nyliberal politik utvecklats sida vid sida med jämställdhetspolitiken.⁵⁰

3.2 Maria Törnqvist – *Könspolitik på gränsen : Debatterna om varannan damernas och Thamprofessurerna*

I avhandlingen diskuterar Törnqvist frågor om vad vi menar när vi pratar om det jämställda samhället, vilka krav vi kan ställa i jämställdhetens namn och var gränsen går för de visioner och förändringar vi kan enas om. Detta gör hon genom att undersöka två debatter; om könskvotering och positiv särbehandling.⁵¹ Törnqvist beskriver att debatterna kan läsas som en konflikt om att bestämma vilka visioner, problemdefinitioner och konkreta lösningsförslag som ska vägleda utformningen av vad hon benämner som ett könspolitiskt meningsfält.⁵² Ytterligare frågor som ställs är vad som händer när jämställdhetspolitiska ideal drabbar samman med andra omhuldade samhällsvärden såsom en viss definition av rättvisa? Vad sker när ett jämställdhetspolitiskt reformeringsförslag om att förändra ett visst samhällsområde kolliderar med verksamhetens värden och logiker? Vad händer när kvinnor får fördelar framför män? Vid vilka frågor och förslag protesterar vi högljutt och vid vilka rycker vi på axlarna? Vad säger de livliga eller uteblivna reaktionerna om vår syn på kön, politik och förändring, och ytterst: vad säger de om villkoren och gränserna för svensk könspolitik?⁵³

Törnqvist urskiljer tre kärnargument i striden om kvinnointresset: ett argument som menar att det inte finns något gemensamt kvinnointresse samt att politik måste förstås och ordnas längs en blockpolitisk linje och inte med grund i könstillhörighet (klass mot klass), ett argument från det socialistiska blocket som menar att ett kvinnoparti kommer att splittra arbetarrörelsen (Klass eller kön) och ett borgerligt som menar att det påstådda kvinnointresset i själva verket döljer en traditionell vänsterpolitik. (Kön eller

⁵⁰ Tollin, Katharina , 2011, ss.163-164

⁵¹ Törnqvist, Maria, 2006

⁵² Ibid, s.11

⁵³ Ibid, s.14

klass)⁵⁴ Törnqvist diskuterar också aspekter relaterade till jämställdhetsbegreppets uppkomst på 1970-talet vilket beskrivs kunna tolkas som ett sätt att skilja könsfrågan från klassfrågan. Under denna tid fungerar också begreppet som ett från det socialdemokratiska hållet ett att begreppslikt markera mot liberalernas och vänsterns försök att lägga beslag på den så kallade kvinnofrågan.⁵⁵

Debatten av jämställdhet har också påvisat en begreppsstrid mellan feminism och jämställdhet. Med spjärn mot den föråldrade feminismen framhålls jämställdhetspolitiken under 1990-talet som den framkomliga vägen, en fråga om människor och inte om kvinnor som grupp. Denna nya jämställdhetsvision beskrivs som väsensskild från ”kvinnofrågan” och jämställdhet blir ett politiskt ideal.⁵⁶ Törnqvist analys visar vidare att jämställdhet idag är så självklart förknippat med demokrati, jämlikhet, rättvisa och frihet, det moderna samhällets ideologiska grundvalar, att det är svårt att kritisera. Samtidigt visar hennes analys att möjligheten att kritisera en viss ordning inifrån samma ordning är begränsad.⁵⁷ Könskvotering och positiv särbehandling visar sig båda ha tydliga effekter utan att nödvändigtvis utmana de underliggande strukturerna.⁵⁸ De två fallen visar dessutom att offentliga meningsutbyten inte bara behandlar synen på rättvisa och jämställdhet utan också banar väg för vissa åtgärder och stänger dörrarna för andra. Det blir påtagligt inte minst ifråga om vilka individer och grupper som knyts till de önskvärda förändringarna där exempelvis Varannan Damernas sågs som en önskvärd åtgärd i relation till ett kvinnoparti.⁵⁹

3.3 Malin Rönnblom – ”Vad är problemet? Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik”

I artikeln undersöker Rönnblom hur jämställdhet görs genom att studera vilka problem jämställdhetspolitiken avser att lösa och vilka politiska konsekvenser detta får. Detta har

⁵⁴ Törnqvist, Maria, 2006, ss.82-83

⁵⁵ Ibid,s.112

⁵⁶ Ibid, s.113

⁵⁷ Ibid, s.232

⁵⁸ Ibid ,s.237

⁵⁹ Ibid, s.223

gjorts genom att titta på policymaterial, däribland 2005 års jämställdhetspolitiska skrivelse, som beskriver jämställdhetens genomförande.⁶⁰ I analysen kommer Rönnblom fram till att beteckningen jämställdhet i mångt och mycket handlar om att göras till en teknik, och att de problem som jämställdheten avser att lösa blir att se till att få fram tekniker som fungerar i redan etablerade styrsystem och att det uppkommer ett glapp mellan de problemrepresentationer som konstrueras i politiken och de problempresentationer som konstrueras i relation till politikens genomförande.⁶¹ Rönnblom menar också att desto närmre en reell implementering av jämställdhet en kommer, desto mer oklart framstår de problem som jämställdheten skall lösa då hon menar att verktygen för att integrera är många, men frågan vad som skall integreras är oklart; Att det finns kvinnor och män i organisationer? Att det finns maktrelationer som är könade? Att det behövs en ökad tillväxt?⁶² Slutsatsen blir att jämställdheten inte utmanar någon ordning, utan konfirmerar den samma.⁶³ Genom att jämställdhet integreras i redan befintliga kvalitets-lednings- och styrsystem revideras också jämställdheten inom ramen för dessa system.⁶⁴

3.4 Lena Martinsson, Gabriele Griffin & Katarina Girtli Nygren (red.) – *Challenging the myth of gender equality in Sweden*

Denna antologi innehåller en samling artiklar som alla på olika sätt riktar kritik mot den svenska jämställdhetspolitiken och bilden av Sverige såväl internationellt som nationellt som ett framgångskoncept vad gäller jämställdhet. I antologin granskas den svenska jämställdhetsmodellen utifrån frågor om vilka normer, känslor, utmaningar och föreställningar som reproduceras och uttrycks genom föreställningen om jämställdhetsmodellen som ett framgångskoncept. I antologin argumenteras det för att den hegemoniska jämställdhetsnormen i Sverige bygger på och reproducerar naturliga, nationalistiska,

⁶⁰ Rönnblom, Malin, "Vad är problemet? Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr. 2-3, 2011, s.50

⁶¹ Ibid, s.50

⁶² Ibid, s.51

⁶³ Ibid, ss.52-53

⁶⁴ Ibid, s.51

hetero-och cisnormativa och rasifierade föreställningar och positioner i en postkolonial och nyliberal kontext.⁶⁵

I antologin behandlas flera olika aspekter i kritiken mot den svenska jämställdhetsnormen. Dessa rör bland annat reproduktionen av nationalism och nationalistiska idéer som genomsyrar jämställdhetsnormen i Sverige. Vidare riktas kritik mot jämställdhetsnormens många paradoxer som en del av sammanförandet av diskurser. Detta beskrivs exempelvis ta sig uttryck genom att politiska ambitioner om att vi behöver förbättra jämställdheten i Sverige adresseras kombinerat med en retorik om hur bra Sverige är på jämställdhet.⁶⁶ Vidare riktas kritik mot att föreställningen om den svenska nationen som ett av världens mest jämställda länder reproducerar en hierarkisk ordning mellan vi som den föreställt moderna och de andra som saknar dessa attribut. Jämställdhetsnormen kritiserar också för att inkludera en cis-normativ såväl som heteronormativ syn på kön.⁶⁷

⁶⁵ Martinsson, Lena, Griffin, Gabriele & Girtli Nygren, Katarina (red.), *Challenging the myth of gender equality in Sweden*, Policy Press, Bristol, 2016, s.1

⁶⁶ Ibid, ss.4-5

⁶⁷ Ibid, ss.6-7

4 Undersökningen

Undersökningen kommer att ske inom ramen för en beskrivande idéanalys och genomförs med hjälp av begreppsanalytiska verktyg. Detta kommer att ske mot bakgrund av tidigare forskning och med ett intersektionellt perspektiv som teoretiskt ramverk och analysinstrument. För att uppsatsens syfte skall kunna uppnås och de formulerade frågeställningarna kunna besvaras kommer undersökningen att genomföras i två steg där den första delen utgörs av en konceptuell begreppsanalys av skrivelsen följt av en deskriptiv begreppsanalys för vidare analys av skrivelsen samt arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten. Detta görs för att undersöka huruvida dessa material som respondenter till skrivelsen men som en del av samma riksdagspolitiska kontext öppnar upp för andra tolkningar av begreppet än den allmänt vedertagna som den uttrycks i skrivelsen. I undersökningens andra del kommer jämställdhetsbegreppets nära sammankopplat med resultaten som steg ett påvisat manifesta respektive operativa dimensioner att identifieras med hjälp av det intersektionella perspektivet. Resultaten kommer sedan att kunna användas för att besvara frågan om hur idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext kan förstås.

4.1 Konceptuell och deskriptiv begreppsanalys

I undersökningens första del granskas jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd i skrivelsen följt av dess deskriptiva innebörd i skrivelsen, betänkandet och slutligen riksdagsdebatten. Den konceptuella metoden verkar för att synliggöra den konceptuella förståelsen av jämställdhetsbegreppet i skrivelsen vilket kommer att fungera som ett underlag för att vidare undersöka det resterande materialet med hjälp av en deskriptiv begreppsanalys. Den deskriptiva metoden verkar för att undersöka den verklighet inom vilket begreppet existerar genom att analysera begreppets innebörd bortom den konceptuella. Detta kommer att göras genom att undersöka vad som nämns i relation till jämställdhetsbegreppet som det presenteras i skrivelsen, betänkandet och riksdagsdebatten

och vad detta innebär för skillnader mellan jämställdhetsbegreppets konceptuella respektive deskriptiva mening.

4.1.2 En konceptuell analys av jämställdhetsbegreppet i den jämställdhetspolitiska skrivelsen

I analysens första del undersöks den konceptuella innebörden av jämställdhetsbegreppet i regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse. Undersökningen är baserad på de delar av skrivelsen som direkt diskuterar de jämställdhetspolitiska delmålen i termer av samhällsutvecklingen och tidigare insatser på jämställdhetsområdet, Inriktning och mål för jämställdhetspolitiken samt regeringens insatser och prioriteringar under mandatperioden 2014-2018. Jämställdhetsbegreppet som det tar sig uttryck i relation till de jämställdhetspolitiska delmålen i dessa delar av skrivelsen utgör således den konceptuella undersökningen. Respektive delmål som de formulerats av nuvarande regeringen presenteras och analyseras utifrån vilket sedan en övergripande innebörd av det konceptuella jämställdhetsbegreppet kunnat identifieras.

Delen ”Samhällsutvecklingen och tidigare insatser på jämställdhetsområdet” ger en övergripande beskrivning av samhällsutvecklingen och regeringens insatser inom jämställdhetsområdet de senaste drygt tio åren. Beskrivningen utgår från de dåvarande fyra jämställdhetspolitiska delmålen. Beskrivningen baseras på bland annat Jämställdhetsutredningens betänkande och dess forskarrapporter och betänkanden från utredningen om en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor.⁶⁸

I delen om ”Inriktning och mål för jämställdhetspolitiken” presenteras regeringens övergripande mål och delmålen för jämställdhetspolitiken samt en beskrivning av hur regeringen ser på de områden som omfattas av målen. I denna del uppfattas dessutom målstrukturen till att innefatta sex jämställdhetspolitiska mål. Denna del

⁶⁸ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.8

av skrivelsen inleds med att poängtera att Sverige har en feministisk regering och att regeringens jämställdhetspolitik bygger på det övergripande målet att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet beskrivs vidare vara en fråga om rättvisa och en viktig del av samhällsbygget samt bidra till ekonomisk utveckling genom att både kvinnors och mäns potential tas till vara.⁶⁹

I delen om ”Regeringens satsningar och prioriteringar under mandatperioden 2014-2018” redogör regeringen för ett antal insatser och prioriteringar inom samhällsområden som beskrivs vara centrala för jämställdhetspolitikens genomförande. I inledningen av denna del av skrivelsen uttrycker regeringen att Sverige skall vara ett land i arbete och sammanhållning, i jämlikhet och hållbar utveckling. De uttrycker vidare att orättvisorna i vårt land har tillåtits öka och att vi med den svenska modellen som grund och med moderniseringen som verktyg bygger ett hållbart och jämställt samhälle där ingen lämnas efter, men där ingen heller hålls tillbaka.⁷⁰

Jämställdhet beskrivs vidare vara en viktig del av samhällsbygget och bidra till ekonomisk utveckling genom att både kvinnors och mäns potential tas till vara på. Regeringen beskriver också hur ett förändringsarbete krävs för att kvinnor och män skall ha samma möjligheter att forma samhället och sina egna liv, där regeringen beskriver sig arbeta aktivt vad gäller de samhällsutmaningar Sverige möter, inte minst vad gäller ekonomi, jobb och välfärd där insatser för ett jämställt samhälle beskrivs vara en nödvändig komponent i detta arbete och en viktig del av svaret på hur dessa samhällsutmaningar kan bemötas och vändas till möjligheter. I syfte att förändra förändringstakten beskriver regeringen sig bedriva en feministisk politik på bred front.⁷¹

⁶⁹ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.65

⁷⁰ Ibid, s.155-156

⁷¹ Ibid, s.155-156

4.1.2.1 En jämn fördelning av makt och inflytande

Delmålet om makt och inflytande tar sikte på formella politiska rättigheter. Det handlar också om lika möjligheter för kvinnor och män att delta i och påverka de processer som formar våra föreställningar, tankar och idéer inom medier, kulturen, forskningen, folkbildningen och utbildningsväsendet.⁷² Bristande jämställdhet när det gäller fördelningen av makt och inflytande beskrivs kunna ses som ett demokratiskt underskott och en jämn fördelning av makt och inflytande beskrivs för samhällets del innebära att få bättre beslutsunderlag genom att ta till vara på den bredd av kunskaper och erfarenheter som kvinnor och män har.⁷³ En jämn representation av kvinnor och män i beslutsfattande församlingar och på ledande positioner och beskrivs vara en fråga om demokrati och rättvisa och en avgörande förutsättning även för kvalitativa aspekter av jämställd riktning.⁷⁴ Vidare beskrivs barn och ungdomar påverkas i hög grad av både den bild som förmedlas via medier och de normer och värderingar som förmedlas genom bland annat idrottens organisationer och andra delar av det civila samhället.⁷⁵

I delen om satsningar och prioriteringar tar regeringen även upp aspekter om normer genom att artikulera att begränsande normer måste utmanas för att vi skall uppnå ett jämställt samhälle. Snäva könsnormer och brist på jämställdhet beskrivs begränsa människors fria livsval och en jämn könsfördelning på maktpositioner beskrivs i grunden vara en rättvisefråga.⁷⁶

Här ser vi uttryck för att jämställdhet är nära sammankopplat med representation, demokrati, rättvisa och i viss mån frågor om normer.

⁷² Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.73

⁷³ Ibid, s.71

⁷⁴ Ibid, s.8

⁷⁵ Ibid, s.72

⁷⁶ Ibid, s.160

4.1.2.2 Ekonomisk jämställdhet

Delmålet om ekonomisk jämställdhet handlar om att kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor ifråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Kvinnor och män skall ha samma möjligheter att vara ekonomiskt självständiga och kunna försörja sig själva och eventuella barn. Jämställdhet beskrivs också bidra till ekonomisk tillväxt genom att både kvinnors och mäns fulla potential tillvaratas och främjas.⁷⁷

Insatser för att ge kvinnor och män lika förutsättningar att komma ut, stanna kvar och utvecklas i arbetslivet och som företagare, samt att förena arbete och familj, beskrivs i delen om tidigare insatser på området ha varit en prioriterad fråga under den senaste tioårsperioden. Fyra strategiska inriktningar presenteras: 1. Att motverka könsuppdelningen på arbetsmarknaden och i näringslivet, 2. Att främja jämställda villkor för entreprenörskap. 3. Ett jämställt deltagande i arbetslivet. 4. Jämställda arbetsvillkor.⁷⁸ I samband med detta beskrivs föräldraförsäkring, förskola och äldreomsorg vara strategiskt viktiga områden för jämställdhetspolitiken⁷⁹ och det talas vidare i termer av jämställt föräldraskap och jämställt deltagande i arbetslivet.⁸⁰

I relation till en jämställd arbetsmarknad tas aspekter om heltid som norm och deltid som möjlighet upp. Detta beskrivs för att i praktiken vara möjligt kräva ett modernt arbetsliv med en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. Ett aktivt arbete och ansvarstagande inom ramen för den svenska modellen beskrivs också behövas för att öka förändringstakten mot minskade löne-och inkomstskillnader och för att nå målet om ekonomisk jämställdhet.⁸¹ Vidare beskrivs möjligheten att förena betalt arbete med att ha en familj och att vårda relationer med närstående vara en

⁷⁷ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.16

⁷⁸ Ibid, s.28

⁷⁹ Ibid, s.29

⁸⁰ Ibid, s.32

⁸¹ Ibid, s.74

central del i svensk jämställdhetspolitik, vilket tar sig vidare uttryck genom det tredje jämställdhetspolitiska delmålet om obetalt hem och omsorgsarbete.⁸²

Det talas också om att heltid skall vara norm på hela arbetsmarknaden, deltid en möjlighet. För att detta skall vara möjligt i praktiken beskrivs återigen ett modernt arbetsliv behövas, med en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. Ett aktivt arbete och ansvarstagande inom ramen för den svenska modellen behövs för att öka förändringstakten mot minskade löne- och inkomstskillnader och för att nå målet om ekonomisk jämställdhet.⁸³

Regeringen beskriver sig vidare prioritera arbetet för jämställda löner, inkomster och arbetsvillkor eftersom det är nödvändiga delar av arbetet för att nå ekonomisk jämställdhet. Jämställdhet beskrivs upprepade gånger i grunden vara en demokrati- och rättvisefråga, men också gynna ekonomisk tillväxt och utveckling. Vidare beskrivs antalet arbetsskador, arbetssjukdomar samt sjukfrånvaron ökat de senaste åren på grund av bland annat nedrustningen av arbetsmiljöpolitiken. Stora insatser beskrivs behövas för att vända utvecklingen och bidra till ett modernt och jämställt arbetsliv.⁸⁴

Här ser vi uttryck för att jämställdhet utöver demokrati och rättvisa är tätt sammankopplat med modernitet. Vidare är jämställdhetsbegreppet tätt sammanvävt med den svenska modellen och ekonomisk tillväxt.

4.1.2.3 Obetalt hem- och omsorgsarbete

Fördelningen av det obetalda arbetet beskrivs vara en tydlig indikator på ojämställdheten i människors privatliv påverkad av en rad faktorer såsom en könsuppdelad arbetsmarknad innebär när det gäller löner, arbetstider och arbetsmiljöförhållanden. Regeringen lyfter också fram betydelsen av hur traditionella könsnor-

⁸² Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.29

⁸³ Ibid, s.74

⁸⁴ Ibid, s.162

mer, förväntningar och kultur på arbetsplatser, hos arbetsgivare och kollegor samspelar med egna förväntningar och könsnormer hos familj och vänner.⁸⁵

Vidare adresseras det faktum att kvinnor tar ut en högre andel av föräldrapenning-
en än män såväl som att fördelningen av föräldraledighet är skev och kvinnor
dessutom tar ut en längre period utan ersättning än män.⁸⁶

Här kan vi se uttryck för kopplingar mellan jämställdhet och könsnormer.

4.1.2.4 Mäns våld mot kvinnor skall upphöra

Mäns våld mot kvinnor beskrivs vara ett allvarligt och omfattande samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande och som den yttersta konsekvensen av den maktobalans som råder mellan kvinnor och män⁸⁷ och den yttersta konsekvensen för ett ojämnt samhälle.⁸⁸ Föreställningar om kön, makt och sexualitet beskrivs vara en grundläggande betydelse för alla former av mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck såväl som prostitution och människohandel för sexuella ändamål.⁸⁹ Den omfattning av hot och trakasserier på nätet som kvinnor utsätts för i egenskap av att vara kvinnor beskrivs vara ett jämställdhetsproblem och ett hot mot demokratin.⁹⁰

Vidare anser regeringen att det finns en tydlig koppling mellan kön, maskulinitetsnormer och våld och menar därför är det viktigt att det förbyggande arbetet omfattar insatser som når alla, särskilt pojkar och män.⁹¹ Samband mellan olika våldsytringar som misshandel, våldtäkt, hedersrelaterat våld, prostitution och människohandel för sexuella ändamål uppmärksammas och kopplingar görs mellan mäns våld mot kvinnor, fysisk integritet och maskulinitet. Detta beskrivs också omfattas av kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i me-

⁸⁵ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.170

⁸⁶ Ibid, ss.29-30

⁸⁷ Ibid, s.33

⁸⁸ Ibid, s.83

⁸⁹ Ibid, s.33

⁹⁰ Ibid, s.38

⁹¹ Ibid, s.83

dier, pornografi och reklam som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning.⁹²

I samband med delmålet om mäns våld mot kvinnor presenteras också den nationella strategin för att förebygga mäns våld mot kvinnor under perioden 2017-2026.⁹³ Strategin består av politiska målsättningar, en organisation för genomförande och ett system för uppföljning av insatser mot mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.⁹⁴ Mäns våld mot kvinnor beskrivs som ett folkhälsoproblem och beskrivs i termer av rätten till kroppslig integritet.⁹⁵

Här ser vi återigen uttryck för att jämställdhet är nära sammankopplat med demokrati. Utöver detta presenteras aspekter om kön, maskulinitetsnormer samt föreställningar om kön, makt och sexualitet.

4.1.2.5 Jämställd hälsa

I relation till delmålet om en jämställd hälsa talas det om att normer om kön och maskulinitet har en negativ inverkan på mäns hälsa, vilket bland annat tar sig uttryck genom att män söker vård i mindre utsträckning än kvinnor. Jämställd hälsa beskrivs vidare vara tydligt kopplat till de övriga jämställdhetspolitiska delmålen, till exempel har kvinnors högre sjukskrivningstal betydelse för den ekonomiska ojämställdheten, samband mellan våldsutsatthet och psykisk ohälsa samt en koppling mellan ohälsa och den ojämna fördelningen av det obetalda arbetet.⁹⁶ En jämställd hälsa beskrivs vidare vara ett mål i sig, men också bidra till ett jämställt och aktivt deltagande i samhället.⁹⁷

⁹² Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.84

⁹³ Ibid, s.109

⁹⁴ Ibid, s.110

⁹⁵ Ibid, s.112

⁹⁶ Ibid, s.81

⁹⁷ Ibid, s.82

Vad gäller regeringens insatser och prioriteringar ifråga om delmålet om jämställd hälsa talas det i termer av att en jämställd hälso-och sjukvård kräver ett brett och långsiktigt arbete inriktat mot bland annat tillgänglighet, kunskapsuppbyggnad, behandlingsmetoder och attityder. Regeringen anser också att bemötandet inom hälso-och sjukvården är av betydelse för att identifiera mer än rent medicinska behov såsom kvinnors och barns våldsutsatthet.⁹⁸ Vidare beskrivs satsningar som syftar till att uppnå en jämlik vård i hög grad också beröra en jämställd hälsa mellan kvinnor och män.⁹⁹

I termer av jämställd hälsa kan vi se att jämställdhet och jämlikhet kopplas samman. Vidare talas det om könsnormer och maskulinitet.

4.1.2.6 Jämställd utbildning

Delmålet om jämställd utbildning beskrivs vara centralt för att kvinnor och män skall kunna nå en ökad ekonomisk självständighet, samt för individens möjligheter till makt och inflytande i samhället samt för den personliga utvecklingen.¹⁰⁰ Jämställdhetsarbete och normkritiskt arbete genom hela skolgången beskrivs vara väsentligt.¹⁰¹

Vidare uttrycker regeringen att för att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller personlig utveckling krävs jämställda förutsättningar för att utveckla intressen, ambitioner och att nå sin fulla potential utan att hindras av strukturer, fördomar och stereotypa föreställningar utifrån kön.¹⁰²

I termer av regeringens satsningar och prioriteringar talas det i termer av att en feministisk utbildningspolitik skall ge förutsättningar för alla barn, unga och

⁹⁸ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.172

⁹⁹ Ibid, s.174

¹⁰⁰ Ibid, s.76

¹⁰¹ Ibid, s.77

¹⁰² Ibid, s.78

vuxna att pröva och utveckla sina förmågor och sina intressen utan att begränsas av stereotypa könsnormer. Det talas vidare om feministiska investeringar, snarare än bara jämställdhet. Insatserna beskrivs vidare fokusera på att stärka jämställdhetsperspektivet för att motverka att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.¹⁰³

Här kan vi se hur feminism och ekonomisk självständighet är nära sammankopplat med jämställdhet. Det talas också om strukturer, fördomar och könsstereotyper. Däremot separeras normkritiskt arbete och jämställdhetsarbete från varandra och således inte är så nära sammankopplade som till exempel jämställdhet och jämlikhet.

4.1.2.7 Det konceptuella jämställdhetsbegreppets mening

Sammanfattningsvis kan konstateras att den konceptuella innebörden av jämställdhetsbegreppet är tätt sammanvävd med demokrati, rättvisa och modernitet. Vi kan också se hur jämställdhet är nära sammanvävt med feminism, inte minst genom att regeringen materialet igenom poängterar att de bedriver en feministisk politik. Skrivelsens titel *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid* bidrar dessutom i sig själv till att definiera feminism som en viktig del av jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd. Frågor om representation, strukturer, maskulinitetsnormer och könsnormer är ytterligare aspekter som är nära sammankopplade med det konceptuella jämställdhetsbegreppet. Jämställdhetsbegreppet inkluderar vidare ett tillvaratagande av män och kvinnors olika erfarenheter för att bidra till och gynna samhällsbygget och Sveriges ekonomiska tillväxt. Jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd handlar således om mer än bara jämlikhet mellan män och kvinnor, det inkluderar också lösningar på hur samhällsproblem ifråga om ekonomi, jobb och välfärd kan lösas. På så vis är jämställdhetsbegreppet också nära sammanvävt med den svenska modellen. Den konceptuella innebörden av jämställdhet kan sammanfattningsvis beskrivas som ett gemensamt mål nära sammanvävt med feminism, jämlikhet, demokrati, rättvisa,

¹⁰³ Regeringens skrivelse 2016/17:10, ss.168-169

modernitet och ekonomisk utveckling där hela samhället har att vinna på att mäns och kvinnors tillgångar tas till vara på.

4.1.3 En deskriptiv analys av jämställdhetsbegreppet i den jämställdhetspolitiska skrivelsen

I den deskriptiva analysen av jämställdhetsbegreppet i skrivelsen kommer de aspekter som det konceptuella jämställdhetsbegreppet innefattar mer praktiskt tar sig uttryck i skrivelsen att undersökas. Detta kommer att ske genom en granskning av vad som nämns i relation till de begrepp som är tätt sammanvävda med det konceptuella jämställdhetsbegreppets innebörd. Genom att granska när och hur sådana aspekter artikuleras kan vi bättre förstå jämställdhetsbegreppets verkliga mening. I denna del av undersökningen inkluderas också delen om ”Stärkt styrning och en effektiv jämställdhetspolitisk organisation”. Att inkludera denna del har varit avgörande för möjligheten att skapa en större förståelse för begreppets mer praktiska innebörd bortom dess konceptuella uttryck i termer av utvärdering, mål och ambitioner. För att förstå jämställdhetsbegreppets verkliga innebörd har det varit nödvändigt att i viss mån också inkludera aspekter om hur politiken skall styras och organiseras. Jag kommer att utgå från frågor om normer för att vidare koppla detta till de olika begrepp som är sammanvävda med det konceptuella jämställdhetsbegreppet.

I delen om regeringens satsningar och prioriteringar för 2014-2018 uttrycker regeringen att det för att uppnå ett jämlikt samhälle är nödvändigt att utmana begränsande normer. Snäva könsnormer och brist på jämställdhet beskrivs vidare begränsa människors fria livsval.¹⁰⁴ Trots detta diskuteras frågor om normer framförallt i relation till vissa delar av nedbrutna jämställdhetspolitiska mål bortsett från när det talas om könsnormer i generella termer. I den konceptuella analysen av delen om makt och inflytande såg vi till exempel hur frågor om normer förskjuts till att framförallt handla om medier och civil-

¹⁰⁴ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.159

samhället. Ett ytterligare exempel finns i delen om mäns våld mot kvinnor där det talas om hur pornografi och sexualiserade bilder av kvinnor befäster könsstereotypa normer.¹⁰⁵ Likaså talas det i termer av normer i relation till den skeva fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete. I konkreta termer nämns frågor om normer med andra ord framförallt i relation till specifika områden snarare än som en del av det politiska systemet eller samhällets hierarkier i stort och som ett hinder för ett jämlikt samhälle.

Området om mäns våld mot kvinnor exemplifierar hur kön, makt och sexualitet kopplas samman med specifika frågor snarare än att det uttrycks vara en del av systemet i stort. Maskulinitetsnormer lyfts fram som en faktor till mäns våld, men det är endast i delen om hedersrelaterat våld och förtryck som det talas i termer av starkt patriarkala och heteronormativa ideal.¹⁰⁶ Här kan vi se hur mäns våld mot kvinnor i generella termer förvisso kopplas till kön, makt och sexualitet, men när det talas om patriarkala och heteronormativa ideal i konkreta termer distanseras detta från samhället i stort och kopplas samman med en viss typ av våld som utövas av en viss grupp av män. Vidare nämns det att de patriarkala och heteronormativa ideal som föreställningen om heder bygger på kan motivera våld och förtryck av unga män och pojkar, särskilt HBTQ-personer.¹⁰⁷ När det talas i termer av HBTQ-personers våldsutsatthet i termer av mäns våld mot kvinnor i allmänhet görs detta endast i relation till maskulinitetsnormer och inte i relation till heteronormen.¹⁰⁸ Heteronormativa ideal begränsas således till att vara kopplat till föreställningar om heder snarare än samhället i stort.

Vad gäller jämställdhet och feminism så nämns många gånger skrivelsen igenom att nuvarande regeringen är en feministisk regering och ämnar driva en feministisk politik på ett väldigt övergripande och generellt plan. Det talas vidare i termer av en feministisk utrikespolitik, vilket dock ligger utanför denna undersökningsområde, men bortsett från detta nämns feministisk politik mer konkret endast ifråga om en feministisk utbildningspolitik. Denna beskrivs ämna ge förutsättningar för alla barn, unga och vuxna att bepröva och utveckla sina förmågor och

¹⁰⁵ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.39

¹⁰⁶ Ibid, s.35

¹⁰⁷ Ibid, s.35

¹⁰⁸ Ibid, s.14

sina intressen utan att begränsas av stereotypa könsnormer.¹⁰⁹ Det talas vidare om feministiska investeringar snarare än bara jämställdhet i relation till utbildningspolitiken. Vad detta rent konkret innebär är dock oklart och vidare talas det framförallt om en jämställd utbildning som nära sammanvävt med jämlikhet där jämställdhetsperspektivet ämnar motverka att elevers studie-och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.¹¹⁰ I mer konkreta termer är det således inte helt klart på vilket sätt feminism och jämställdhet interagerar utöver att regeringen artikulerar att de som en feministisk regering prioriterar jämställdhet och där en feministisk utbildningspolitik ämnar motverka ojämlikhet i skolan.

Regeringen beskriver vidare hur jämställdhet för en feministisk regering är en del av problemlösningen för många av de utmaningar som samhället står inför. Regeringen poängterar att det är viktigt att olika maktordningar i relation till kön också inkluderas för att jämställdhetspolitiken skall få genomslag och träffsäkerhet. Med jämställdhet inkluderat i analyser beskrivs hela befolkningens situation och behov ur detta perspektiv synliggöras, och politiken beskrivs kunna utformas så att den ger såväl kvinnor som män, flickor som pojkar jämställda villkor.¹¹¹ Vidare anser regeringen att könsuppdelad statistik är ett viktigt verktyg i arbetet för ett jämställt samhälle. Kunskap om rådande förutsättningar beskrivs krävas för att jämställdhetsanalyser skall kunna göras och en politik för jämställdhet inom alla utgiftsområden skall kunna bedrivas. Att statistik genomgående presenteras med kön som övergripande indelningsgrund menar regeringen möjliggöra även till att bryta ner statistiken utifrån fler perspektiv och genomföra en intersektionell analys.¹¹² Regeringen uttrycker också i delen om makt och inflytande att sexism och rasism överlappar varandra i stor utsträckning, och att det därför är viktigt att arbeta interagerat och sammanhållet utifrån dessa maktordningar.¹¹³

Här ser vi hur regeringen först poängterar att jämställdhet kan lösa många av samhällets problem, för att sedan uppmärksamma att andra maktordningar än kön

¹⁰⁹ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.168

¹¹⁰ Ibid, s.169

¹¹¹ Ibid, ss. 86-87

¹¹² Ibid, ss.92-93

¹¹³ Ibid, s.159

måste inkluderas för att jämställdhetspolitiken skall få genomslag. Regeringen hävdar att statistiken först måste indelas efter kön för att sedan kunna brytas ned och förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv. Vad som händer genom att regeringen uttrycker att andra maktordningar skall tas i hänsyn *i relation* till kön resulterar snarare i att jämlikhet och jämställdhet i praktiken förskjuts från varandra eftersom olika maktordningar i själva verket interagerar snarare än att verka parallellt. Det blir dessutom motsägelsefullt när regeringen uttrycker vikten av att ta olika maktordningar i hänsyn, när den enda maktordning som i praktiken tas i hänsyn baseras på kön. Denna problematik exemplifieras inte minst i de delar av skrivelsen som behandlar hälsa.

I delen som behandlar hälsa tar regeringen upp en mängd aspekter som är avgörande för mäns och kvinnors hälsotillstånd. Aspekter ifråga om socioekonomisk situation, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, utbildningsnivå, funktionsförmåga samt huruvida en person är inrikes eller utrikes född adresseras. Detta innebär dock inte per automatik att dessa aspekter inkluderas i det deskriptiva jämställdhetsbegreppet. Genom att regeringen uttrycker att kön är en viktig faktor ifråga om alla dessa aspekter, då könsskillnader kvarstår även satt i relation till andra faktorer, görs könsmaksordningen primär i relation till andra maktordningar. De nämner också att olika faktorer som samvarierar riskerar att stärka varandra, där exemplet att en kvinna med förgymnasial utbildning har en mycket ogynnsam hälsosituation.¹¹⁴ I relation till vem kvinnan med förgymnasial utbildning har en ogynnsam hälsosituation artikuleras dock inte. Också det faktum att regeringen uttrycker att olika faktorer *riskerar* att förstärka varandra, när vi i själva verket vet att det finns stora skillnader mellan olika kvinnors hälsosituation beroende av dessa aspekter, visar ytterligare hur kön artikuleras som det primära. Också här kan vi se hur jämlikhetsbegreppet förskjuts från jämställdhetsbegreppet genom att andra aspekter än kön betraktas som sekundärt.

Vidare adresseras HBTQ-personers särskilda utsatthet också i termer som bidrar till förskjutningen mellan jämställdhet och jämlikhet. Regeringen uppmärksam-

¹¹⁴ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.172

mar att homo-och bisexuella har ett sämre allmäntillstånd än den övriga befolkningen och att detta är särskilt påtagligt bland bisexuella kvinnor. I en mening nämns även att transpersoner i många studier visat sig ha den sämsta hälsan av alla.¹¹⁵ Här uppmärksammas HBTQ-personers sämre hälsotillstånd, men några tydliga jämförelser eller vidare analys saknas även här. En ytterligare intressant är att det i relation till detta talas om kön och könsstereotypa normers påverkan på hälsan och sjukvården, men inte om hetero-och cis-normers påverkan på HBTQ-personers, i synnerhet transpersoners, sämre hälsotillstånd.

Vidare adresseras att hälsoskillnaderna mellan olika socioekonomiska grupper fortsätter öka. Flickor och pojkar med olika familjebakgrund beskrivs därför få olika förutsättningar, liksom deras föräldrar och andra vuxna har olika villkor och möjligheter till god hälsa.¹¹⁶ Här kan vi se hur kön och klass separeras genom att det talas i termer av flickor och pojkar med olika familjebakgrund, snarare än att i direkta termer tala om att flickors och kvinnors hälsosituation skiljer sig åt beroende på socioekonomisk situation.

I samband med hälsa talas det också om att det vad gäller stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning är en större andel män än kvinnor som har insatser enligt lagen om LSS trots att andelen kvinnor som uppger att de har en funktionsnedsättning är högre än andelen män. Det talas också om könsskillnader inom stöd om vårdbidrag och handikappersättning.¹¹⁷ Här ser vi hur olika grupper av kvinnors hälsosituation adresseras, men jämförelsepunkten är sällan explicit olika grupper av kvinnor, utan förblir vara män i allmänhet eller män ”inom samma grupp”. De fall där explicita jämförelser görs ifråga om olika grupper av kvinnor görs mellan inrikes födda och utrikes födda ifråga om hälsosituation¹¹⁸ samt att utomeuropeiskt födda kvinnor i högre grad än inrikes födda kvinnor står utanför arbetskraften med anledning av hemarbete.¹¹⁹ Bortsett från enstaka undantag präglas skrivelsen av jämförelser mellan män och kvinnor. Ett exempel är när

¹¹⁵ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.44

¹¹⁶ Ibid, s.80

¹¹⁷ Ibid, s.81

¹¹⁸ Ibid, s.43

¹¹⁹ Ibid, s.18

det talas om kvinnors låga arbetskraftsdeltagande där utrikes födda kvinnors låga deltagande beskrivs vara en faktor som bidrar till den totala skillnaden. I samband med detta görs jämförelser mellan utomeuropeiskt födda kvinnor och män skillnader i arbetskraftsdeltagande och skillnader mellan inrikes födda kvinnor och mäns arbetskraftsdeltagande. Här jämförs alltså män och kvinnor inom en viss grupp, för att sedan jämföra grupperna som helhet mot varandra.¹²⁰ Sättet detta görs på ger uttryck för skapandet av ett vi och ett dem.

Bristen på jämförelser mellan olika grupper av kvinnor blir dessutom mycket påtaglig när det talas om personer med funktionsvariation. Detta tar sig inte minst uttryck i när regeringen presenterar en ny funktionshinderspolitik. Här beskrivs hur jämställdhet skall bli en tydlig del av funktionshinderspolitiken, men något funktionshinderpolitik som en del av jämställdhetspolitiken prioriteras inte.¹²¹ Personer med funktionsvariation nämns dessutom endast i relation till funktionshinderpolitiken, hälsa samt mycket kort i delen om våld mot kvinnor. Detta visar att jämställdhetsbegreppet i sig självt är utformat på ett sätt som är anpassat efter normfungerande personer. Jämställdhet mellan personer med funktionsvariationer kan således på intet sätt antas bidra till mer jämlikhet mellan norm-fungerande och icke-norm-fungerande personer.

Vi ser alltså hur regeringen adresserar andra aspekter än kön, men jämförelser görs sällan mellan olika grupper av män eller olika grupper av kvinnor och utifrån de få jämförelser som görs tydliggörs snarare vilka grupper som inkluderas respektive exkluderas i det normativa jämställdhetsbegreppet. Vi ser tillexempel hur kön artikuleras vara primärt trots att hälsosituationen bland olika grupper ser olika ut baserat på funktionsförmåga, socioekonomisk situation, utbildningsnivå, könsidentitet, sexuell läggning och vart en är född. En särskilt ogynnsam hälsosituation bland vissa grupper kopplas inte heller till samhället i stort och det faktum att varje individ alltid är en del av olika flera samverkande maktstrukturer adresseras heller inte. Det är vidare mycket uppseendeväckande att det bortsett från könsnormer endast talas om normer i termer av maskulinitetsnormer och heteronormen

¹²⁰ Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.17

¹²¹ Ibid, s.160

i relation till specifika frågor, men att andra normativa ideal osynliggörs. Normer såsom vithetsnormen, cis-normen och funktionsnormen tycks inte inkluderas i de normer som måste motverkas för att jämställdhet skall uppnås. Genom att prioritera könsnormer och könsmaktsordningen framför andra aspekter förskjuts jämlikhetsbegreppet från jämställdhetsbegreppet. Detta tar sig vidare uttryck i uttryck i termer av representation som det endast talas om i termer av kön trots att till exempel en särskild utsatthet för sexistiska och rasistiska hot bland kvinnor med utländsk bakgrund i den offentliga debatten adresseras som ett hot mot demokratin.¹²²

Jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd i skrivelsen kan således konstateras vara betydligt mer komplex än vad som framgår av den konceptuella analysen. Inte sällan är de begrepp som enligt den konceptuella analysen är nära sammanvävda i praktiken motsägelsefulla. Jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd osynliggör och upprätthåller en normativt präglad samhällsordning genom att frågor om normer bryts ned till att handla om specifika sakfrågor, vilket har kunnat synliggöras genom en deskriptiv analys. Dessutom framställs könsmaktsordningen som primär i relation till andra maktordningar, som om dessa existerade parallellt och hierarkiskt snarare än att interagera. Förskjutningen mellan jämställdhet och jämlikhet bryter också ner de ytterligare begreppen som det konceptuella jämställdhetsbegreppet inkluderar, då ett jämställdhetsbegrepp som inte inkluderar samhällets alla grupper eller prioriterar andra maktordningar än könsmaktsordningen inte heller kan förstås i termer av social rättvisa och demokrati.

4.1.4 En deskriptiv analys av jämställdhetsbegreppet i arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten

I den deskriptiva analysen av arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten följer nu en granskning av hur den jämställdhetspolitiska skrivelsen mottagits och debatterats vilket bidrar till att skapa större förstå-

¹²² Regeringens skrivelse 2016/17:10, s.38

else för jämställdhetsbegreppets faktiska innebörd. Jag kommer först att undersöka arbetsmarknadsutskottets betänkande och kommer då främst att titta på de yrkanden och reservationer som formulerats som en reaktion på den jämställdhetspolitiska skrivelsen för att följaktligen undersöka hur jämställdhetsbegreppet tar sig vidare uttryck i den efterföljande riksdagsdebatten. Genom att skapa en översiktlig bild av jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd i skrivelsen, betänkandet och riksdagsdebatten blir det möjligt att vidare analysera jämställdhetsbegreppets manifesta och operativa dimensioner vilket slutligen kommer att besvara frågan om hur idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext kan förstås.

4.1.4.1 Arbetsmarknadsutskottets betänkande

I arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlas regeringens skrivelse 2016/17:10 och fem motioner som väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlas även ett femtiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17. Utskottet uppehåller sig vid de delar för vilka arbetsmarknadsutskottet har motionsyrkanden att behandla, och flera frågor som berörs i skrivelsen hör delvis till andra utskotts beredningsområden. Trots detta kommer betänkandet att undersökas i denna uppsats, eftersom det är arbetsmarknadsutskottet som behandlar skrivelsen i sin helhet. Många aspekter om jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd finns således att hämta från betänkandet. Jag kommer främst att titta på den del av betänkandet som hanterar frågor om insatser på jämställdhetspolitikens område samt den nationella strategin för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och därtill relaterade frågor. Fokus för analysen är de yrkanden och reservationer som presenteras i betänkandet. Yrkanden är i betänkandet uppdelat i följande kategorier: Övergripande jämställdhetspolitiska frågor m.m, Ekonomisk jämställdhet, Jämställd utbildning, Obetalt hem och omsorgsarbete samt Jämställd hälsa.

I yrkanden som uttryckts ifråga om övergripande jämställdhetspolitiska frågor framför Moderaterna en syn på att regeringens jämställdhetspolitik måste ta en annan riktning. Moderaterna (motion 2016/17:3555) vill bland annat se insatser för att minska utanförskap och bidragsberoende genom att göra det mer lönsamt

att arbeta.¹²³ Sverigedemokraterna (motion 2016/17:3553) motsätter sig politiska pekpinnar, kvotering och andra diskriminerande åtgärder för att fördela maktpositioner beroende på kön eller andra egenskaper de anser vara irrelevanta för positionen. Jämställdhet mellan könen skall enligt Sverigedemokraterna definieras i termer av lika rättigheter och möjligheter att själva forma sina egna liv och rätten till den enskilde samt familjens egna livsval. De menar också att jämställdhetsdebatten bör bygga på mänskliga faktorer liksom biologiska lagar före regeringens feministiska ideologier och utopiska teorier.¹²⁴ Här kan vi se hur frågor om representation separeras från jämställdhetsbegreppet.

Vad gäller ekonomisk jämställdhet anför Sverigedemokraterna (motion 2016/17:3553) att regeringen måste våga identifiera de kulturella och religiösa orsakerna till kvinnors frånvaro samt låga deltagande i utbildningar, arbetsmarknadsprogram och arbetsmarknaden. Centerpartiet (2016/17:3551) menar att det i de jämställdhetspolitiska målen måste ingå hur regeringen avser att förbättra förutsättningarna för kvinnors företagande. Även Liberalerna (Motion 2016/17:3556) saknar ett tydligare fokus på kvinnors företagande. Vänsterpartiet (2016/17:157) anför att frågan om lika lön för lika arbete måste tas på allvar och kräver aktiva insatser mot strukturella löneskillnader.¹²⁵ Vad gäller utbildning är Sverigedemokraterna (2016/17:3553) kritiska mot normkritik inom förskolan och anser att skolan skall vara en trygg plats för barn att utvecklas till ansvarstagande individer men att deras beteendemönster i övrigt inte skall styras. Liberalerna (motion 2016/17:3556) påpekar att pojkars lägre skolresultat inom skolan måste ses som en huvudutmaning inom jämställdhetspolitiken. Vad gäller obetalt hem och omsorgsarbete yrkar Sverigedemokraterna (2016/17:3553) och Kristdemokraterna (2016/17:3554) på att det inte är politikens roll att lägga sig i enskilda familjers vardagsbeslut.¹²⁶ Vad gäller delmålet om jämställd hälsa anser Kristdemokraterna (2016/17:3554) att arbete med att förstärka sjukhus bör ingå i detta delmål, då de

¹²³ Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU5, *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid, m.m.*, s.11

¹²⁴ Ibid, s.12

¹²⁵ Ibid, s.13

¹²⁶ Ibid, s.14

menar att statlig styrning av sjukvården är en förutsättning för jämställd hälsa.¹²⁷ Dessa yrkanden avslås av utskottet, som sammantaget välkomnar inriktningen för jämställdhetspolitiken som presenteras i skrivelsen.¹²⁸

Utifrån dessa yrkanden kan jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd förstås i termer bortom feminism, jämlikhet, demokrati, rättvisa, modernitet och ekonomisk utveckling. Jämställdhetsbegreppet tillskrivs snarare olika ideologisk mening. Föreställningen om vad jämställdhet innebär är således på intet sätt blocköverskridande, utan måste förstås i termer av ideologi. För Moderaterna handlar jämställdhet om att göra det mer lönsamt att arbeta, för Sverigedemokraterna om att inte lägga sig i enskilda individers vardagsbeslut såtillvida det inte handlar om kulturella och religiösa orsaker, för Kristdemokraterna om en statlig styrning av sjukvården, för Vänsterpartiet om lika lön för lika arbete, och så vidare.

Vidare kan konstateras att ett flertal av de reservationer som presenteras i betänkandet inleds med att först ge uttryck för jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd för att sedan problematisera ojämställdhet och/eller regeringens jämställdhetspolitiska inriktning. Se två exempel nedan:

”Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Vi har en hög sysselsättningsgrad bland kvinnor internationellt sett. Vi har en generös föräldraförsäkring och en väl utbyggd barnomsorg som ger förutsättningar för föräldrar att ta ett stort ansvar för barn och samtidigt förvärvsarbeta. (...) Liksom utskottet anser vi att det återstår mycket att göra innan samhället och arbetslivet är jämställda.” – Moderaterna¹²⁹

”Det liberala jämställdhetsuppdraget handlar om att den enskilda människans frihet, rättigheter, ansvar och skyldigheter inte ska begränsas av kön eller föreställningar om kön. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Även om Sverige har kommit långt jämfört med andra länder finns det starka traditioner och strukturer som begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället.” - Liberalerna¹³⁰

Genom att titta på dessa reservationer kan det konstateras att den konceptuella innebörden av jämställdhet som en viktig del av den svenska självbilden och som ett politiskt

¹²⁷ Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU5, s.14

¹²⁸ Ibid, s.19

¹²⁹ Ibid, s.37

¹³⁰ Ibid, s.48

ideal är ständigt närvarande genom att det i flera fall påpekas hur jämställda vi är i Sverige, för att sedan vidare poängtera att det dock finns mycket kvar att göra och ta upp ideologiska aspekter respektive parti artikulerar stå i vägen för jämställdheten eller krävas för att jämställdhet skall kunna uppnås. I dessa övergångar ser vi återigen hur jämställdhet kommer att handla om ideologiska utgångspunkter snarare än att ge uttryck för att vara ett gemensamt ideal som i sig självt inkluderar och kommer att leda till jämlikhet och social rättvisa. Jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd verkar snarare som en utgångspunkt, som sedan bryts ned till att bli en fråga om ideologi.

Också utredningen artikulerar jämställdhet som en del av den svenska nationella självbilden genom att uttrycka att Sverige har kommit långt i sitt arbete med jämställdhet, och att det är glädjande att återkommande se Sverige rankat som ett av världens mest jämställda länder, men att det återstår mycket att göra.¹³¹ Utredningen ger även uttryck för ambitionen om att ett jämställt samhälle fortsättningsvis skall vara ett gemensamt politiskt ideal och en fråga om vilka instrument som skall användas för att jämställdhet skall uppnås,¹³² när det i själva verket utifrån yrkanden och reservationerna att döma snarare kan konstateras inkludera betydligt fler aspekter än jämlikhet mellan könen. Synen på vad jämlikhet mellan könen innebär är således inte homogen utan även denna är ideologiskt förankrad.

4.1.4.2 Riksdagsdebatten

I riksdagsdebatten *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.* Debatt om förslag 22 februari 2017 kan liknande tendenser identifieras. Vid flertalet tillfällen artikuleras synen på jämställdhet som ett gemensamt mål, men med olika verktyg för hur målen skall nås.

Intressanta aspekter ifråga om hur jämställdhetsbegreppet kan förstås deskriptivt tar sig vidare uttryck i de delar av debatten som rör hedersrelaterat våld och för-

¹³¹ Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU5, s.14

¹³² Ibid, s.17

tryck. I Erik Anderssons (Moderaterna) första anförande ställs olika jämställdhetsåtgärder mot varandra genom att framställa vissa kvinnor som offer.

”Tror regeringen att en kvinna som inte får klä sig som hon vill eller gifta sig med vem hon vill eller som lever under våld och förtryck tänker på att kvotering eller en ny jämställdhetsmyndighet kommer att lösa de breda samhällsproblemen? Tyvärr har vi låtit bakåtsträvande samhällen växa fram där mannen ses som norm i motsatt riktning mot det som vi har kämpat för i hundratals år. Det är där som vi ska lägga de stora resurserna och det är där som vi gör störst skillnad. (...) Vi kan konstatera att vi lever i ett Sverige där mycket blir bättre, men samtidigt går vi tillbaka när det gäller jämställdheten i vissa områden. Det blir ett delat land med stora skillnader. I Sverige ska du ha samma rättigheter oavsett vad du heter eller var du kommer ifrån.”¹³³

Här kan vi se hur Erik Andersson (Moderaterna) fokuserar på att indirekt indikera att jämställdhet är en del av den svenska samhällsordningen och att problemen med ojämställdhet framförallt berör särskilda områden och grupper i samhället. Behovet av jämställdhetsarbete i det svenska samhället i stort undermineras således genom att skapa ett vi och de andra – ett jämställt Sverige (där mannen inte är norm) där särskilda samhällen med mannen som norm tillåts växa fram. Samma tendenser artikuleras av Fredrik Malm (Liberalerna):

”Många unga, särskilt flickor, får inte leva ett liv i frihet trots att de befinner sig i Sverige, som är ett av världens mest demokratiska och fria länder. (...) För oss i Liberalerna är det oerhört viktigt att stärka det individualistiska, sekulära och jämställda samhälle vi har i Sverige. Vi måste till varje pris motarbeta dessa reaktionära och patriarkala attityder och värderingar. De får inte slå rot brett i vårt samhälle, för de äventyrar och hotar friheten för väldigt många människor i vårt land. (...) Därför är det också viktigt att motarbeta den kulturrelativism som också finns, som går ut på att vi i Sverige kan tumma lite på värderingarna om sekularism, jämställdhet och individualism.”¹³⁴

Här ser vi hur patriarkala attityder och värderingar görs till en fråga förknippad med hedersrelaterat våld och förtryck och således förskjuts indirekt patriarkala strukturer och ojämställdhet från det svenska samhället i stort. Malm talar vidare om svenska värderingar i termer av sekularism, jämställdhet och individualism.

¹³³ Erik Andersson, Moderaterna, 2017-02-22

¹³⁴ Fredrik Malm, Liberalerna, 2017-02-22

Således kopplas jämställdhetsbegreppet samman med sekularism och individualism. Retoriken ger dessutom uttryck för föreställningar om ett vi och de andra.

Vidare konstaterades tidigare att det i skrivelsen endast talas i termer av patriarkatet i relation till hedersrelaterat våld och förtryck, vilket alltså tar sig uttryck också i debatten. Således undermineras patriarkala strukturer som orsak till mäns våld mot kvinnor som inte definieras som hedersrelaterat samt som orsak till ojämställdheten i samhället i allmänhet. Endast Annika Hirvonen Falk (Miljöpartiet) nämner patriarkala strukturer i två av sina anföranden, först i relation till den nuvarande sexualbrottslagstiftningen i termer av att kvinnors rätt till sin egen kropp fortfarande inte är en självklarhet som ett resultat av en patriarkal historia, för att sedan yttra sig om att befintliga patriarkala strukturer måste motverkas för att jämställdhet skall kunna uppnås som en replik till Paula Bieler (Sverigedemokraterna).¹³⁵ Utöver vid dessa två undantag nämns patriarkala strukturer endast i termer av hedersrelaterat våld och förtryck.

En ytterligare intressant aspekt är att Désirée Pethrus (Kristdemokraterna) kritiserar den feministiska regeringen i termer av att hon menar att feminism står för aktivism och handling i relation till regeringens politik gentemot utsatta kvinnor. Pethrus uttrycker vidare att det inte känns särskilt aktivistiskt att flytta över en del verksamheter till en samlad jämställdhetsmyndighet.¹³⁶ Här ser vi hur jämställdhetsbegreppet förskjuts från feminism, som istället kopplas samman med aktivism.

Avslutningsvis kan konstateras att Socialdemokraternas anföranden i det stora hela är i linje med den konceptuella artikuleringen som den uttrycks i skrivelsen, men kan också i relation till vad som i övrigt uttrycks i debatten förstås annorlunda i deskriptiva termer. Vi kan se hur Åsa Regnér (Socialdemokraterna) håller fast vid den konceptuella innebörden som den uttrycks i skrivelsen, men i relation till vad som i övrigt uttrycks i betänkandet och debatten kan denna omöjligt bestå.

¹³⁵ Annika Hirvonen Falk, Miljöpartiet, 2017-02-22

¹³⁶ Désirée Pethrus, Kristdemokraterna, 2017-02-22

”Jag företräder världens första feministiska regering. Vi vill se ett jämställt samhälle, både för att detta är rätt och för att jämställdhet leder till ekonomisk tillväxt och till ett mer jämlikt samhälle. Jämställdhet är ett frihetsprojekt för både kvinnor och män. (...) Sverigedemokraterna talar gärna om jämställdhet som en svensk värdering, men deras förslag skulle ta oss tillbaka till minst 50-talet, innan vi genomförde alla förslag som har bidragit och lett fram till den grad av jämställdhet som vi har. (...) Vi står inför stora utmaningar. Det är svåra tider för jämställdheten. Men vi har möjligheter. Världen går att förändra.”¹³⁷

Här kan vi se hur Regnér (Socialdemokraterna) indirekt fortsätter tala om jämställdhet som ett gemensamt ideal och ämnar hålla fast vid jämställdhetsbegreppets konceptuella innebörd i riksdagsdebatten, vilket dock inte håller i en deskriptiv kontext. Hon kritiserar dessutom Sverigedemokraternas artikulering av jämställdhet som en svensk värdering, medan jämställdhetsbegreppets innebörd i själva verket i sig självt ger uttryck för att vara nära sammankopplat med Sveriges nationella självbild och i viss mån också svenska värderingar. Detta konstaterades tidigare artikuleras av Andersson och Malm.

Sammanfattningsvis kan därmed konstateras att jämställdhetsbegreppets deskriptiva mening gör det möjligt upprätthålla den svenska jämställda självbilden, samtidigt som ojämställdhet i kvantitativa termer kan adresseras.

4.1.4.3 Det deskriptiva jämställdhetsbegreppets mening

Den deskriptiva innebörden av jämställdhet i betänkandet och riksdagsdebatten innebär, till skillnad från den konceptuella, inte bara att Sveriges nationella självbild baseras på jämställdhet utan är också beroende av relationen till andra som är sämre. Jämställdhet är således inte synonymt med jämlikhet mellan kvinnor och män utan är snarare att betrakta som en jämförelseskala utifrån vissa mått där olika aspekter inkluderas beroende på ideologisk utgångspunkt. Vi kan således konstatera att det om igen nämns att Sverige kommit långt, men inte långt nog och de olika partierna hävdar att deras instrument för att uppnå jämställdhet är de bästa i termer av att den ideologi som förespråkas gynnar

¹³⁷ Åsa Regnér, Socialdemokraterna, 2017-02-22

jämställdhet mest. Att jämställdhet i sig självt skulle leda till social rättvisa och jämlikhet utgör således inte kärnan i den deskriptiva innebörden av begreppet på samma sätt som den konceptuella analysen påvisar.

I termer av jämställdhet som en viktig del av den svenska självbilden stämmer således det konceptuella och deskriptiva begreppet väl överens. Däremot skär det sig i begreppets innebörd ifråga om den konceptuella föreställningen om jämställdhet som ett gemensamt politiskt ideal. Den konceptuella förståelsen av jämställdhet resulterar snarare i att politiska ambitioner och ideologier legitimeras genom att hävda att en viss politisk agenda är det bästa tillvägagångssättet för att uppnå ett jämställt samhälle. Vad som uttrycks i motionerna och riksdagsdebatten är således snarare en debatt om ideologi där jämställdhet används som ett argument för varför olika typer av politiska lösningar och samhällsstyrning är att föredra. Snarare än att vara ett ideal används föreställningen om idealet för att argumentera för att en viss politik eller ideologi också ämnar främja jämställdhet, som ett resultat av den centrala idé jämställdhet kommit att bli inom svensk politik. Jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd är således ganska tomt på innehåll medan dess konceptuella status bidrar till att begreppet kan användas för att legitimera och argumentera för särskilda politiska lösningar och idéer. Den deskriptiva innebörden av jämställdhet verkar i debatten således snarare som ett argumentationsverktyg än som ett mål där frågor om hur samhället skall organiseras kopplas samman till jämställdhetens innebörd beroende på ideologi och det kan således konstateras föreställningen av vad jämställdhet innebär i praktiken skiljer sig åt beroende på ideologisk utgångspunkt.

Jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd kan vidare konstateras ge uttryck för den paradox som uppmärksammas i *Challenging the myth of gender equality in Sweden* i termer av politiska ambitioner och adressering av att vi måste förbättra jämställdheten i Sverige i kombination med en retorik om hur bra Sverige är på jämställdhet. Identifieras kan också en föreställning av den svenska nationen som ett av världens mest jämställda länder vilket uttrycks i debatten på ett sätt som tenderar att reproducera en hierarkisk ordning mellan vi som den föreställt moderna och de andra som saknar dessa attribut. Detta tar sig uttryck i termer av att utrikes födda kvinnor och kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck framställs som offer.

Genom att analysera jämställdhetsbegreppet i skrivelsen, betänkandet och riksdagsdebatten med hjälp av deskriptiv analysmetod kan begreppet konstateras vara betydligt

mer komplext och oenhetligt än vad som framgick av den konceptuella analysen. Jämställdhet innebär per automatik inte detsamma som feminism, jämlikhet, demokrati, social rättvisa och modernitet, utan är i praktiken ett komplext begrepp med varierande innebörd.

4.2 Jämställdhetsbegreppets manifesta och operativa dimensioner – hur kan idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext förstås?

I undersökningens andra del kommer jag utifrån de resultat som steg ett påvisat att undersöka i vilka sammanhang begreppet artikuleras operativt respektive manifest och hur detta kan förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv. Genom att göra detta kommer frågan om hur idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext kan förstås kunna besvaras. Det intersektionella perspektivet kombinerat med de resultat som undersökningens första del påvisat definierar den sociala matris inom vilket jämställdhetsbegreppet existerar.

Utifrån vad den konceptuella och deskriptiva analysen påvisat kan vi se hur jämställdhetsbegreppet artikuleras manifest framförallt när det talas om jämställdhet i övergripande och generella termer för att sedan artikuleras operativt när de jämställdhetspolitiska målen bryts ned till att handla om specifika målområden i skriften såväl som i betänkandet och riksdagsdebatten. Det kan således konstateras att den manifesta dimensionen av jämställdhet artikuleras och verkar på en mycket övergripande nivå i termer av mål, ambitioner och argumentation för varför jämställdhet är ett viktigt område, medan den operativa dimensionen artikuleras och verkar när jämställdhetsmålen bryts ned till att handla om mer konkreta frågor och lösningar på hur jämställdhet skall främjas.

Det är också när de jämställdhetsmålen bryts ned till att bli mer konkreta det blir tydligt att jämställdhetsbegreppet fylls med olika innehåll baserat på ideologi och således inte är att betrakta som ett gemensamt mål samt som det är möjligt att synliggöra att jämställdhetsbegreppet per definition inte är tätt sammanvävt med jämlikhetsbegreppet. Den deskriptiva analysen av jämställdhetsbegreppet visar sna-

rare hur olika maktordningar separeras från varandra och osynliggör orättvisor och ojämlikhet som inte baseras på kön. De jämförelser som görs är mellan kvinnor och män, inom och mellan olika grupper, men sällan mellan olika grupper av kvinnor eller olika grupper av män.

Mot bakgrund av detta och med hjälp av ett intersektionellt perspektiv skulle den sociala matris inom vilket jämställdhetsbegreppet verkar kunna beskrivas bestå av en slöja av ideologiskt förankrade varierande föreställningar om jämställdhetsbegreppets innebörd i en verklighet präglad av interagerande maktstrukturer i en nyliberal kontext. Det blir då tydligt att begreppets operativa artikulering inte inkluderar och tar alla de aspekter som präglar den sociala matrisen i hänsyn som den manifesterar i termer av att jämställdhet skall gynna alla och främja jämlikhet och social rättvisa. Idén om jämställdhet kan vidare konstateras vara anpassad efter patriarkala och kapitalistiska institutioner vilket till exempel tar sig uttryck genom att patriarkala föreställningar och ideal endast nämns i relation till hedersrelaterat och våld och förtryck snarare än att det talas i termer av att vi lever i ett patriarkalt samhälle. Vi kan också se hur idén om jämställdhet är anpassad efter kapitalistiska institutioner med fokus på lönearbete, ett modernt jämställt arbetsliv och i termer av att jämställdhet ämnar gynna samhällsutvecklingen och leda till ekonomisk tillväxt.

Idén om jämställdhet ger dessutom uttryck för heteronormativa såväl som cis-normativa inslag i jämställdhetsretoriken. Detta görs genom att HBTQ-personers situation separeras från könsmaktsordningen, vilket indikerar att det när det talas om kvinnor i generella termer syftas till heterosexuella cis-kvinnor. Heteronormen tar sig också uttryck i termer av att en delad föräldraförsäkring ämnar leda till jämställdhet samt det faktum att heteronormen endast nämns i relation till specifika frågor snarare än som en del av samhället i stort. Ett ytterligare uttryck för den hegemoniska feminismen kan identifieras genom intresset för ett jämställdhetsprojekt som kan mätas exempelvis genom representation på ledande positioner i kvantitativa termer, och då endast ifråga om kön. Att hävda att en jämnare könsfördelning på ledande positioner skulle leda till ökad social rättvisa och jämlikhet på samhällets alla nivåer är ett tydligt uttryck för hegemonisk feminism.

Vidare kan det utifrån det intersektionella perspektivet konstateras att det helt klart finns en problematik i hur det talas om en feminism snarare än feminismer i den riksdagspolitiska kontexten. I viss mån artikuleras att olika grupper av kvinnor är särskilt utsatta i termer av exempelvis arbetslöshet, ohälsa och våld. Trots detta i kombination med det faktum att jämställdhetspolitiken är normativt utformad för att anpassas efter en viss samhällsmodell talas det om en feminism som ämnar gynna alla. Det blir mycket motsägelsefullt att tala om en jämställdhetspolitik som inkluderar alla och där den svenska modellen som grund och med moderniseringen som verktyg skall bygga ett hållbart och jämställt samhälle där ingen lämnas efter, men där ingen heller hålls tillbaka när det är påtagligt att många redan lämnats efter och står utanför ramen för vad idén om jämställdhet inkluderar. Att tala i termer av att olika grupper av kvinnors befinner sig i särskild ogynnsamma situationer men trots detta tala i termer av en feminism snarare än feminismer är således att betrakta som otillräckligt om jämlikhet och social rättvisa skall kunna uppnås.

Även efterlikningsstrategier kan identifieras där lönearbetet, heteronormen, vithetens överhöghet, och nationens självklara centralitet legitimeras och där andra sociala relationer än kön framställs som sekundära. Den manifesta dimensionen präglas av jämställdhetsidealet som skall gynna alla och leda till social rättvisa, men när grupper av kvinnor som befinner sig i en särskilt ogynnsam situation baserat på ras, sexualitet, könstillhörighet, etnicitet, funktion, klass eller utbildningsnivå lyfts fram distanseras dessa från att inkluderas inom ramen för jämställdhetspolitiken genom att kön om och om igen framställs som det primära. Genom att maktordningar baserat på annat än kön separeras från könsmaktsordningen och varandra kvarstår endast normfunktionella, välutbildade, arbetsföra, heterosexuella, svensk-födda, vita cis-kvinnor inom ramen för den operativa dimensionen av jämställdhet.

Detta förstärks ytterligare genom, som konstaterat i den deskriptiva analysen, det faktum att det inte talas i termer av normer i relation till dessa aspekter. Inte heller talas det i termer av privilegier, vilket osynliggör det faktum att en viss grupp av kvinnor är mer utsatta alltid är det i relation till att en annan grupp av kvinnor är mer privilegierade, på samma sätt som när kvinnor är utsatta i egenskap av att vara

kvinnor är det i relation till mer privilegierade män. Istället förblir den (vita) mannen jämförelsepunkten i relation till olika grupper av kvinnor, med enstaka undantag. Det faktum att också män baserat på andra maktfaktorer drabbas av ojämlikhet i relation till andra män såväl som i relation till kvinnor artikuleras över huvudtaget inte. Osynliggörandet av transpersoner kan inte heller ses som annat än problematiskt.

Vidare kan tendenser av att motsägelsefulla teoretiska och politiska projekt interagerar med varandra identifieras utgöra den operativa dimensionen av jämställdhet. Detta tar sig uttryck i termer av att vikten av ett intersektionellt perspektiv för att jämlikhet skall kunna uppnås adresseras men jämställdhetsbegreppet och jämlikhetsbegreppet i praktiken förskjuts från varandra genom att kön separeras från och ses som primärt framför andra maktordningar. Motsägelser tar sig också uttryck genom jämställdhetsretoriken i termer av hur bra Sverige är på jämställdhet samtidigt som ojämställdhet adresseras.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den manifesta dimensionen tar sig uttryck på ett mycket övergripande plan i termer av mål och ambitioner medan den operativa dimensionen är närvarande först när begreppet artikuleras i mer konkreta termer vilket synliggör den hegemoniska feminism som präglar riksdagspolitiken och vad idén om jämställdhet inkluderar och anpassas efter. Vi kan se hur den operativa dimensionen inte överensstämmer med det ideal som utgör den manifesta dimensionen vilket har kunnat identifieras med hjälp av det intersektionella perspektivet.

Redan i undersökningens första del framgår att jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd är betydligt mer komplext än vad den konceptuella analysen påvisar. Föreställningen om vad som skall inkluderas i begreppet skiljer sig åt inom och mellan de olika aktörerna. Genom sin konceptuella status kan jämställdhetsbegreppet verka som argumentationsverktyg fyllt med innehåll baserat på ideologi. Vidare kan vi se att idealet inte heller är genomgående i själva skrivelsen utan i praktiken när det artikuleras operativt snarare i sig självt förlorar den konceptuella innebörden. Genom att könsmaktsordningen separeras från och prioriteras högre än andra maktordningar förskjuts jämställdhetsbegreppet och jämlikhetsbegreppet längre ifrån varandra snarare än att samspela. Genom att definiera den sociala

matris inom vilken begreppet verkar med hjälp av intersektionell teori har idén om jämställdhet också kunnat analyseras i termer av makt och hegemoni.

I relation till vad som framgår i forskningsöversikten kan vi dessutom konstatera att jämställdhetspolitikens begränsningar som de beskrivs av Tollin, Törnqvist och Rönblom tar sig fortsatt uttryck i en samtida riksdagspolitisk kontext. Det är tydligt att jämställdhetspolitiken är avgränsad till förslag som inte står emot den ekonomiska politiken vilket begränsar vad som ses som jämställdhetsfrågor och inte. Klasskillnader mellan kvinnor är exempelvis inget prioriterat område för hur jämställdhetspolitiken utformas. Att jämställdhet är en fråga om människor snarare än endast kvinnor som grupp tar sig också uttryck i en samtida riksdagspolitisk kontext, genom att målet för jämställdheten är att gynna hela samhället snarare än endast kvinnor. Att jämställdhet är nära sammankopplat med lönearbete och ekonomi tar sig dessutom uttryck genom det faktum att jämställdhetspolitiken i huvudsak ligger inom arbetsmarknadsutskottets ansvarsområde. Vidare kan konstateras att idén om jämställdhet i praktiken inte utmanar någon ordning, utan konfirmerar densamma genom att jämställdhet anpassas inom ramen för vissa system och en viss samhällsordning. Allt detta trots att regeringen kallar sig feministisk och ämnar driva en feministisk politik på bred front för att motverka social orättvisa.

Utifrån dessa resultat och premisser kan idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext konstateras präglas av en övergripande föreställning om att jämställdhet är ett gemensamt ideal nära sammankopplat med jämlikhet, social rättvisa och demokrati men som i praktiken har varierande innebörd beroende på ideologi inom ramen för den svenska modellen. Idén om jämställdhet är vidare definierad av en hegemonisk feminism vilken underminerar och osynliggör andra maktordningar än könsmaktsordningen. Genom att maktordningar baserat på annat än kön separeras från könsmaktsordningen och varandra kvarstår endast normfunktionella, välutbildade, arbetsföra, heterosexuella, svensk-födda vita cis-kvinnor inom ramen för vad idén om jämställdhet inkluderar.

5 Sammanfattning

Uppsatsens syfte har varit att undersöka innebörden av jämställdhetsbegreppet i en samtida riksdagspolitisk kontext mot bakgrund av jämställdhetspolitikens utveckling. För att uppnå syftet formulerades tre frågeställningar varav en övergripande och två mer specifika;

1. Hur kan idén om jämställdhet i en samtida riksdagspolitisk kontext förstås?
2. Vilka skillnader kan identifieras ifråga om jämställdhetsbegreppets konceptuella mening som det uttrycks i den jämställdhetspolitiska skrivelsen jämfört med dess deskriptiva mening som det uttrycks i skrivelsen, arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten?
3. Hur kan jämställdhetsbegreppets manifesta respektive operativa dimensioner förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv?

För att besvara dessa har undersökningen genomförts utifrån ett idéanalytiskt ramverk i kombination med ett begreppsanalytiskt angreppssätt. Idéanalysen har fungerat som ett ramverk för uppsatsen och bidragit till att tydliggöra begreppsanalysens syfte medan begreppsanalysen verkat mer funktionellt. Teori och metod har kompletterats ytterligare med ett intersektionellt perspektiv som definierat den sociala matris inom vilket jämställdhetsbegreppet existerar. Undersökningen genomfördes i två steg där den första delen utgjordes av en konceptuell begreppsanalys av skrivelsen följt av en deskriptiv begreppsanalys för vidare analys av skrivelsen samt arbetsmarknadsutskottets betänkande och den efterföljande riksdagsdebatten. I undersökningens andra del identifierades jämställdhetsbegreppets manifesta och operativa dimensioner med hjälp av ett intersektionellt perspektiv. Resultaten av undersökningens båda delar har slutligen bidragit till att besvara den övergripande frågeställningen.

Undersökningens första del visar hur jämställdhetsbegreppets konceptuella mening är tätt sammanvävd med feminism, jämlikhet, demokrati, social rättvisa, modernitet och ekonomisk utveckling där samhället har att vinna på att mäns och kvinnors tillgångar tas till vara på. Den deskriptiva meningen konstateras följaktligen inte stämma överens med den konceptuella, utan är betydligt mer komplex. De begrepp som enligt den konceptuella analysen är nära sammanvävda är i praktiken ofta motsägelsefulla. Vidare visar den deskriptiva analysen att jämställdhet ofta framställs som ett gemensamt mål, men att det i praktiken inte är tydligt vad det gemensamma målet innebär. Jämställdhetsbegreppets deskriptiva innebörd är snarare ganska tomt på innehåll medan dess konceptuella status bidrar till att begreppet kan användas för att legitimera och argumentera för särskilda politiska lösningar, medan begreppet i sig självt fylls med olika innehåll baserat på ideologi.

I undersökningens andra del framkommer skillnader mellan manifesta och operativa dimensioner vilka definieras av ett intersektionellt perspektiv. Idén om jämställdhet har kunnat konstateras präglas av hegemonisk feminism vilken underminerar och osynliggör andra maktordningar än könsmaktsordningen. Genom att könsmaktsordningen separeras från och prioriteras högre än andra maktordningar förskjuts jämställdhetsbegreppet och jämlikhetsbegreppet ifrån varandra snarare än att samspeja. Idén om jämställdhet kan således konstateras präglas av en övergripande föreställning om att jämställdhet är ett gemensamt ideal nära sammankopplat med jämlikhet, rättvisa och demokrati men som i praktiken har en varierande innebörd beroende på ideologi inom ramen för hegemonisk feminism och den svenska modellen. Förhoppningsvis kan resultatet av denna undersökning öppna upp för vidare analyser och tolkningar av idén om jämställdhet och hur det skulle kunna omformuleras för att bli mer inkluderande.

Referenser

Litteratur

Beckman, Ludvig, *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, Santérus, Stockholm, 2005

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3.,(utök.) uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*, 1 uppl., Liber, Malmö, 2005

Haslanger, Sally Anne., *Resisting reality: social construction and social critique*, Oxford University Press, New York, 2012

Martinsson, Lena, Griffin, Gabriele & Girtli Nygren, Katarina (red.), *Challenging the myth of gender equality in Sweden*, Policy Press, Bristol, 2016

Tollin, Katharina, *Sida vid sida: en studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2011, Stockholm, 2011

Törnqvist, Maria, *Könspolitik på gränsen: debatterna om varannan damernas och Thamprofessorerna*, Arkiv, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2006, Lund, 2006

Artiklar

Malin Rönnblom, ”Vad är problemet? Konstruktioner av jämställdhet i svensk politik”, *Tidskrift för genusvetenskap* nr. 2-3 (2011), hämtad från:
<http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/view/1001/873> (2017-05-28)

Riksdagstryck

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU5, *Makt, mål och myndighet för en jämställd framtid m.m.*, Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm

Debatt om förslag 22 februari 2017, *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.*, Riksdagen, Stockholm

Proposition 2005/06:155, *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*, Socialdepartementet, Harpsund

Regeringens skrivelse 2016/17:10 *Makt mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*, Socialdepartementet, Stockholm

Hemsidor

Regeringskansliet, Regeringens politik, Feministisk regering,
<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/feministisk-regering/> (2017-05-28)

Regeringskansliet, Regeringens politik, Jämställdhet,
<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/> (2017-05-28)